

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

JOSEF PRŮDEK - PROFIL OSOBNOSTI

TEREZA BENEDOVÁ

VEDOUCÍ PRÁCE: DOC. JIŘÍ FUCHS

České Budějovice, 2011

Obrázek převzat z: HASAL, Petr, ONDRA, Jaroslav, PAVLOVÁ, Vladimíra, ŘIHOUT, František, *Otáčivé hlediště Český Krumlov – padesát let jedinečného divadla*, České Budějovice: Jihočeské divadlo, 2008, fotografie: Archiv Jihočeského divadla, Petr Hasal, Bohuslava Maříková, Petr Neubert, Libor Sváček, Jaroslav Sýbek, str. 54.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svoji magisterskou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

.....

V Českých Budějovicích, dne 15. dubna 2011

ANOTACE

Josef Průdek (narozený 18. října 1944 v Praze) je nesmírně zajímavou a významnou osobností v hudební sféře nejen v oblasti Českých Budějovic, ale s přesahem nad rámec jihočeského regionu. Jako mnohostranně talentovaný umělec se z toho důvodu stal hlavním tématem této práce. Záměrem je vytvořit profil zmíněné osobnosti a postihnout všechny její složky. Na následujících řádcích je chronologicky pojednáváno o jednotlivých etapách Průdkova života od studijních let na pražské konzervatoři a později na Akademii múzických umění v Praze přes vývoj celé jeho dosavadní kariéry až k dnešním dnům stále tvůrčí a intelektuální práce.

Josef Průdek zahájil svou kariéru jako pěvec (obor baryton) v Jihočeském divadle v Českých Budějovicích, nastudoval většinu rolí, které jeho obor nabízí a hostoval na rozličných scénách v České republice i mimo ni. Stal se také operním režisérem v Jihočeském divadle, později i v Národním divadle v Praze a režii se věnuje dodnes. Mezi lety 1990 až 1995 byl uměleckým šéfem opery Jihočeského divadla, následně v letech 1996 až 2002 zastával tentýž post v Národním divadle v Praze. Od roku 2002 do dnešních dnů je kromě toho činným pěveckým pedagogem na Konzervatoři v Českých Budějovicích a organizátorem hudebního života v Jižních Čechách i jinde.

ABSTRACT

Born on 18th October 1944 in Prague, Josef Průdek is a multilaterally gifted artist. Throughout his life he has continually been exerting significant influence on musical activities both in České Budějovice and beyond the South Bohemian Region. The aim of this thesis is to create an exhaustive portrayal of this extraordinary personality. The following chapters give a detailed chronological account of the successive phases of Průdek's life and career since his studies at the Prague Conservatory and the Academy of Performing Arts in Prague up to his present-day artistic and intellectual activities.

Josef Průdek started his career as a singer (baryton) in the South Bohemian Theatre in České Budějovice. He has studied most of the roles offered by his voice type and given guest performances in numerous theatres both in the Czech Republic and abroad. He has also been active as an opera director, first at the South Bohemian Theatre and later at the National Theatre in Prague. Between 1990 and 1995 he was the artistic director of the South Bohemian Theatre's opera ensemble and subsequently, between 1996 and 2002, he held the same post in the National Theatre in Prague. Since 2002 Průdek has been giving lessons at the State Conservatory in České Budějovice, while retaining his activity as opera director and organiser of musical events in the South Bohemian Region and elsewhere.

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem, bez nichž by tato práce vznikala jen obtížně. V první řadě samozřejmě panu Mgr. Josefu Průdkovi za vlídné přijetí, ochotu a trpělivost, za poskytnuté rozhovory, ročenky Národního divadla v Praze, knihy, periodika a záznamy oper na DVD a VHS nosičích, za kontrolu a opravu získaných údajů, revizi a autorizaci textu, rovněž i za pozvání na režijní zkoušku Dvořákovy opery *Čert a Káča* na divadelní scéně kulturního domu Metropol v Českých Budějovicích. Dále pak jeho manželce, paní Věře Průdkové, za milé přijetí, komunikaci prostřednictvím e-mailu, podporu a pomoc se sháněním materiálů. Děkuji též vedoucímu této diplomové práce, panu doc. Jiřímu Fuchsovi, za výběr tématu a rady, panu PhDr. Martinu Horynovi, Ph.D. za pomoc a podporu a šéfredaktorovi časopisu SAD – Svět a divadlo Karlu Královi za souhlas uveřejnit vybrané články ze SADu v této práci. V neposlední řadě děkuji Bc. Martinu Čurdovi za anglický překlad anotace, muzikologické rady, postřehy a komentáře, Ing. Martinu Benedovi za technické zázemí, pomoc a rady a Mgr. Miladě Benedové za lingvistickou revizi textu a poslední kritické čtení.

OBSAH

ÚVOD	9
STRUČNÁ BIOGRAFIE	12
PĚVECKÁ KARIÉRA	17
LIBUŠE A RIGOLETTO	24
PORGY A BESS; OTELLO.....	25
HALKA	26
HOFFMANNOVY POVÍDKY A BRANIBOŘI V ČECHÁCH	27
VRCHOL PĚVECKÉ KARIÉRY	28
OPERNÍ REŽIE	31
JAKOBÍN	37
SEDLÁK KAVALÍR A KOMEDIANTI	40
JEJÍ PASTORKYŇA	44
JEREMIAS	48
PRODANÁ NEVĚSTA.....	51
SMRT HIPPODAMIE.....	54
FIGAROVA SVATBA.....	58
VE FUNKCI ŠÉFA OPERY	62
JIHOČESKÉ DIVADLO	62
NÁRODNÍ DIVADLO.....	68
PEDAGOGICKÁ ČINNOST	74

ZÁVĚR.....	77
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	79

ÚVOD

Zájem o operu a vlastní studium zpěvu mi jsou impulzem k napsání diplomové práce o barytonistovi Josefu Průdkovi, čelním představiteli a organizátorovi hudebního života v Jižních Čechách. Josef Průdek není jen operním pěvcem, ale udivuje šíří svých zájmů v oblasti vokální artificiální hudby (zejména opery), ale také v oblasti hudebně-manažerské či hudebně-pedagogické. Tento rodilý Pražan, avšak nyní již po mnoho let domestikovaný obyvatel Českých Budějovic, je svou všestranností velkým přínosem pro Jihočeský kraj, především pro Jihočeské divadlo v Českých Budějovicích. Jeho působnost ovšem po dlouhá léta přesahovala rámec jihočeského regionu, neboť byl též známým režisérem a šéfem opery nejen Jihočeského divadla, ale také Národního divadla v Praze.

Tato magisterská diplomová práce má být pokusem o vytvoření profilu mnohostranné osobnosti Josefa Průdka, zmapování všech podstatných oblastí jeho činnosti, postihnoutí jeho zajímavých životních peripetií i nesporného uměleckého vývoje. Kapitoly této práce jsou řazeny chronologicky a zároveň de facto v souladu s kariérním postupem Josefa Průdka. Od tohoto schématu se odlišuje první kapitola, neboť je zde nastíněna stručná biografie Josefa Průdka, která má být uvozujícím a srozumitelným přehledem jeho života a pracovní činnosti.

Následuje kapitola týkající se jeho pěvecké působnosti na prknech Jihočeského divadla v Českých Budějovicích, pěveckého vývoje a stěžejních rolí, které ztvárnil. Základní otázkou zde bude, jak Josef Průdek přistupuje k pěveckým úlohám, jak se chápe operních rolí - zda ve svém projevu upřednostňuje techniku zpěvu, hereckou přesvědčivost či kombinaci obojího a v jaké míře.

V další části se pojednává o režijní činnosti Josefa Průdka v tomtéž divadle a posléze v Národním divadle v Praze. Není jistě bez zajímavosti zamyslet se nad skutečností, že mnoho pěvců (a překvapivě zejména barytonistů) zkouší prorazit též v jiných, více intelektuálních sférách hudby. Někteří se začnou věnovat dirigování (např. Plácido Domingo, Peter Schreier, José Cura, Dietrich Fischer-Dieskau atd.), jiní právě operní režii či pedagogice (např. Luděk Mandaus, Přemysl Kočí, Hanuš Thein atd.). Dost možná je příčinou snaha po osvobození od podřízené role operního pěvce, větší možnost volně a kreativně tvořit a rozhodovat podle svých vlastních představ. Tito umělci jsou většinou výborní praktici s velkým pochopením pro herce, zpěváky a hudebníky, ale obvykle v další profesi nedosáhnou věhlasu svých jednostranněji zaměřených kolegů.

Josef Průdek jakožto režisér připravil pro Národní divadlo v Praze mezi lety 1993 až 2002 celkem osm oper a většina těchto inscenací spadá též do období, kdy byl v tomto divadle uměleckým šéfem opery. Jelikož tuto etapu považuje za vrchol své kariéry, je jí v odpovídající kapitole věnována největší pozornost. Jednotlivé opery jsou proto pojednány obsáhleji a rozpracovány do větších detailů, než je tomu u jiných inscenací. Tato část práce se pokusí dát odpověď na to, jakým způsobem nejčastěji Josef Průdek jako režisér pojímá jednotlivé inscenace, zda je jeho přístup spíše konzervativní nebo experimentální.

Následující dva oddíly se zabývají jednak dobou, kdy byl Josef Průdek šéfem opery Jihočeského divadla v Českých Budějovicích a následně Národního divadla v Praze, jednak jeho pedagogickou činností na Konzervatoři v Českých Budějovicích, kde se věnuje výuce operního zpěvu a vedení operního studia. Budeme zjišťovat, jakým způsobem změnil a obohatil Josef Průdek operní dramaturgii na oblastní a pražské scéně a v čem ponejvíce tkvěl jeho přínos. V oblasti pedagogiky bude nastíněno, s jakými pěveckými problémy se Josef Průdek u žáků nejvíce setkává a jaké dosud zaznamenal největší pedagogické úspěchy.

Také v pěveckém školství je patrný větší podíl barytonistů na pedagogické profesi (např. Zdeněk Otava, René Tuček, Jindřich Jindrák, Václav Zítek, Theodor Šrubař, Václav Bednář, Přemysl Kočí atd.). Možnou hypotézou může být fakt, že tento typ hlasu (zvláště baryton s vyšším rozsahem) chápe technickou problematiku tenoru a zároveň má také blízko k basu. Snad i proto mají barytonisté-pedagogové mnohé úspěšné žáky. Jako nejlepší příklad zde může sloužit právě Theodor Šrubař, pěvecký pedagog samotného Josefa Průdka. Ze Šrubařových žáků, kteří byli pěvecky natolik úspěšní, že mohli vyučovat na předních uměleckých školách v Praze a šířit tak Šrubařovu metodiku, lze jmenovat např. Miroslava Švejdu (Pražská konzervatoř), Ivana Kusnjera, Miloslava Podskalského a Janu Jonášovou (Akademie múzických umění v Praze).

Ještě zbývá vyjádřit se ke zdrojům, které jsou podkladem pro tuto diplomovou práci. Většinu informací velmi ochotně poskytl Josef Průdek sám během osobních setkání a několika rozhovorů. Fakta o jednotlivých divadelních inscenacích byla čerpána především z archivu Jihočeského divadla a Národního divadla, v případě hostovaných představení také z archivu dalších divadel. Nutno podotknout, že na internetových stránkách divadelních archivů se občas vyskytují nepřesné či chybné údaje, proto si Josef Průdek všechna data pročetl a laskavě je zkorigoval. Kapitoly o operních inscenacích vytvořených pro Národní divadlo jsou sepsány na základě recenzí a kritik z divadelních časopisů a dobového tisku, např. nejčastěji z

Hudebních rozhledů, Divadelních novin, ale třeba také z Mladé fronty DNES. Problémem těchto pramenů je pochopitelně jistá subjektivnost textů, možné osobní sympatie či naopak antipatie recenzentů a kritiků. Některé inscenace mi bylo možno osobně zhlédnout, neboť Josef Průdek mi velkoryse zapůjčil jejich nahrávky na DVD nebo VHS nosičích ze svého vlastního archivu. Týká se oper *Figarova svatba* (Stavovské divadlo, premiéra 9. února 1999), *Prodaná nevěsta* (Národní divadlo, premiéra 5. června 1999), *Smrt Hippodamie* (Národní divadlo, premiéra 22. října 2000), *Rusalka* (Otáčivé hlediště Český Krumlov, premiéra 21. června 2005). Významným zdrojem informací a fotografií byl především internet, který mi mimo jiné taktéž umožnil přihlásit se a zaregistrovat jako uživatel archivu novin Mladé fronty DNES.

Zbývá snad ještě dodat, že pro tuto diplomovou práci nemohly být podkladem knižní publikace (až na výjimky marginálního charakteru), jelikož neexistuje žádná dříve sepsaná biografie ani jiná knižní forma pojednávající o osobnosti Josefa Průdka a jeho práci. Tudíž následující text není kompilací knižních předloh.

STRUČNÁ BIOGRAFIE

Josef Průdek se narodil 18. října 1944 v Praze.¹ Jeho otec Josef byl krejčí a vlastnil módní salón na Vinohradech, maminka Růžena byla švadlena, která kromě této práce vedla také účetnictví v manželově firmě. O šest let starší sestra Eva pracovala jako vedoucí poštovního úřadu.

Jako dítě byl Josef Průdek zřejmě velmi neposedný a živý. Ve druhé třídě základní školy zlobil tak, že ho maminka z výchovných důvodů a zejména kvůli disciplíně přihlásila do Kühnova dětského sboru. Matčino rozhodnutí bylo zjevně velice šťastné a také účinné. Malý Josef prošel ve sboru všemi kategoriemi vyzrálosti, zklidnil se a pro hudbu se nadchl. Byl členem sboru do svých čtrnácti let a zažil tudíž také velmi tvrdé, ale efektivní a úspěšné, vedení zakladatele sboru Jana Kühna. Jan Kühn sbor založil roku 1932 (tehdy vystupoval pod názvem Dětský sbor pražské rozhlasové stanice) a vedl jej do roku 1958, kdy v 66 letech zemřel.² Jeho smrt tedy zastihla sbor právě v době, kdy ho Josef Průdek opouštěl.

Kühnův dětský sbor byl vždy pověstný svými uměleckými a pěveckými kvalitami. Jan Kühn poskytl malému Josefovi v podstatě první pěvecké školení, neboť pečlivě vedl a kultivoval nezralé hlásky malých zpěváčků a rozvíjel jejich hudebnost. Kromě působení v Kühnově dětském sboru se proto i na základě této skutečnosti začal Josef Průdek již v deseti letech podílet na operách v Národním divadle v Praze. Účinkoval v dětských rolích, např. v *Příhodách lišky Bystroušky* Leoše Janáčka ztvárnil roli Skokánka a také Kobylky (premiéra 7. května 1954)³.

Kühnův dětský sbor byl a dosud je pěveckým tělesem profesionální úrovně, takže pochopitelně kladl na malé děti velké nároky, ať již z hlediska hlasové disponovanosti, kázně, koncentrace a disciplíny, tak také z hlediska časové vytíženosti. Nesporně díky tomu však sbor získával první příčky na rozličných prestižních soutěžích sborů mezinárodní úrovně. Na Josefa Průdka výrazně zapůsobilo soutěžní klání v Paříži, kde v roce 1956 získal Kühnův

---

¹ Veškeré následující biografické údaje pochází z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 14. ledna 2010 a z dodatečného upřesňujícího elektronického dopisu od paní Věry Průdkové z 21. 12. 2010.

² *Živý odkaz Jana Kühna* [online], Praha: Kühnův dětský sbor, [citováno 2010-12-06], dostupné z URL <<http://www.kuhnata.cz/odkaz-jana-kuhna.php>>

³ *Příhody lišky Bystroušky, archiv ND* [online], Praha: Národní divadlo, [citováno 2010-12-06], dostupné z URL <<http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Inscenace.aspx&ic=1882&pn=256affcc-f203-2000-85ff-c11223344aaa&sz=0&zz=OPR&fo=000>>

dětský sbor první cenu na Olympiádě dětských sborů⁴. Malého Josefa však překvapivě zaujalo především flétnové sólo, jež zaznělo ve skladbě jednoho ze soutěžících sborů. Tehdy se Josef Průdek rozhodl, že se naučí hrát na příčnou flétnu, a tak ve svých třinácti letech začal docházet na soukromé hodiny k profesoru pražské konzervatoře a Akademie múzických umění Josefu Bokovi.⁵

Středoškolské vzdělání získal Josef Průdek na gymnáziu v Praze 2⁶. Jeho spolužákem byl i syn vynikajícího houslisty Ivana Kawaciuka – doc. MUDr. Ivan Kawaciuk. Spolu s ním založil na gymnáziu školní orchestr, který dokonce dirigoval o dva roky mladší, tehdy patnáctiletý, Jiří Bělohlávek, který je dnes velmi úspěšným dirigentem světové úrovně.

Po maturitě se Josef Průdek rozhodl studovat na pražské konzervatoři zpěv a hru na příčnou flétnu. Tu na konzervatoři vyučoval František Čech⁷. Přestože tento slavný a úspěšný flétnista a pedagog studoval také ve třídě Josefa Boka, hrál na flétnu s jinou mechanikou a vyznačoval se tudíž jinou technikou hry. Pro Josefa Průdka to znamenalo, že se musel do přijímacích zkoušek naučit znova všechny flétnové hmaty a jimi bravurně všechny stupnice, což pochopitelně za tak krátkou dobu nestihl. U přijímacího řízení proto neuspěl. Ve hře na flétnu pak sice ještě dva roky pokračoval, ale profesionálně se jí již nevěnoval a nestudoval ji.

Na zpěvu však bez jakéhokoli předchozího školení (vyjma pěvecké přípravy ve zmíněném Kühnově dětském sboru) úspěch zaznamenal a byl přijat na obor baryton do třídy Theodora Šrubaře⁸. Herectví ho vyučoval tehdejší šéf opery Národního divadla v Praze Hanuš

---

⁴ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 14. ledna 2010.

⁵ Josef Bok (narozený 15. 11. 1890, zemřel 26. 6. 1962) studoval na pražské konzervatoři hru na flétnu a skladbu ve třídě Vítězslava Nováka, působil mimo jiné jako člen orchestru Národního divadla v Praze a Zemského divadla v Brně, od roku 1940 vyučoval na pražské konzervatoři a od roku 1946 na Akademii múzických umění, kde se stal později také proděkanem. Vydal dvě učebnice týkající se školy hry na flétnu, jednu s kolegou Rudolfem Černým.

Čerpáno z: *Český hudební slovník osob a institucí* [online], Brno: Centrum hudební lexikografie, [citováno 2010-12-06], dostupné z URL

<http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=6607>

⁶ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 14. ledna 2010.

⁷ František Čech (narozený 8. 3. 1923, zemřel 6. 10. 1999) studoval na pražské konzervatoři a Akademii múzických umění hru na flétnu ve třídě Josefa Boka, byl členem České filharmonie, úspěšným sólistou, od roku 1961 pedagogem na AMU.

Čerpáno z: *Český hudební slovník osob a institucí* [online], Brno: Centrum hudební lexikografie, [citováno 2010-12-06], dostupné z URL

<http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=3729>

⁸ Theodor Šrubař (narozený 18. 7. 1917) studoval sedm semestrů práva na brněnské universitě a pěvecký obor baryton na brněnské i pražské konzervatoři, působil jako sólista, později pěvecký pedagog na Pražské konzervatoři a Akademii múzických umění.

Thein⁹. Významným uměleckým počinem Josefa Průdka na konzervatoři bylo úspěšné představení, které spolu s učiteli a spolužáky vytvořil při příležitosti šedesátých narozenin ředitele konzervatoře Václava Holzknechta v roce 1964. Hudbu složil a dirigoval Jiří Smutný, režii vedl Hanuš Thein, role ztvárnili učitelé konzervatoře a zároveň sólisté Národního divadla v Praze, Josef Průdek zpíval jako jediný ze studentů sólovou roli. „(...) drobného krejčovského dělníka, který měl tuberkulózu, a já ze všech nejlíp kašlal, a tak mě H. Thein obsadil“.¹⁰

Ve čtvrtém ročníku konzervatoře v roce 1965 úspěšně vykonal přijímací zkoušky a přestoupil na Akademii múzických umění v Praze na obor baryton opět do třídy Theodora Šrubaře. V herectví se zdokonaloval ve třídě Bohumila Zoula¹¹, který mu také dovolil asistovat u režie operních představení. Tím byl Josef Průdek bez jakéhokoli oficiálního studia režie pouhou asistencí zasvěcován do režijního řemesla.

Studium na Akademii múzických umění ukončil v roce 1969 absolventským koncertem a rolí Figara v opeře *Figarova svatba* Wolfganga Amadea Mozarta.¹² Na toto představení, které se konalo ve školním divadle Disk, se přijela podívat komise z Jihočeského divadla v Českých Budějovicích. Její členové (režiséři Inge Švandová Koutecká a Jaroslav Ryšavý) totiž přijali pozvání od Průdkova kolegy, jenž v této inscenaci absolvoval roli Hraběte Alnavivy a přál si získat v Jihočeském divadle angažmá. Řízením osudu ztrémovaný Alnaviva angažmá nedostal, zato výkon Josefa Průdka se komisi líbil. Nabídla mu proto předzpívání v Českých Budějovicích a poté smlouvu na malé a nejmenší role, kterou přijal. Již zanedlouho ovšem shodou okolností dostal velkou příležitost v hlavní a těžké roli Rigoletta ve stejnojmenné opeře Giuseppe Verdiho.¹³

Čerpáno z: ČERNUŠÁK, Gracian, Dr. ŠTĚDRŮŇ, Bohumír, Dr. NOVÁČEK, Zdenko, *Československý hudební slovník osob a institucí* (svazek druhý), Praha, Státní hudební nakladatelství, n. p., 1965, str. 723.

⁹ Hanuš Thein (narozený 17. 1. 1904) vystudoval práva na Karlově universitě v Praze a pěvecký obor bas na pražské konzervatoři ve třídě Eg. Fuchse, stal se operním režisérem, roku 1951 učitelem operního herectví na pražské konzervatoři, od roku 1964 zástupcem šéfa opery Národního divadla v Praze, později šéfem opery ND.

Čerpáno z: ČERNUŠÁK, Gracian, Dr. ŠTĚDRŮŇ, Bohumír, Dr. NOVÁČEK, Zdenko, *Československý hudební slovník osob a institucí* (svazek druhý), Praha, Státní hudební nakladatelství, n. p., 1965, str. 766.

¹⁰ Z elektronického dopisu od Věry Průdkové ze dne 21. prosince 2010. Jaký byl název představení, si Josef Průdek již nepamatuje – dávalo se jen jednou.

¹¹ Bohumil Zoul (narozený 4. 8. 1928) po pražském reálném gymnáziu studoval krátce hudební vědu na Karlově univerzitě, absolvoval operní režii na Akademii múzických umění v Praze, učitel operního herectví tamtéž, od roku 1957 působil jako operní režisér v plzeňském divadle.

Čerpáno z: ČERNUŠÁK, Gracian, Dr. ŠTĚDRŮŇ, Bohumír, Dr. NOVÁČEK, Zdenko, *Československý hudební slovník osob a institucí* (svazek druhý), str. 1002.

¹² Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 14. ledna 2010.

¹³ Podrobněji o této a dalších rolích dále v kapitole Pěvecká kariéra.

Nicméně neustále ho též zajímala operní režie. Pozoroval režiséry při práci a brzy se stal také asistentem některých z nich. Po krátkém záskoku za náhle zdravotně indisponovaného režiséra Jaroslava Ryšavého během zkoušek opery *Fidelio* Ludwiga van Beethovena v roce 1970, se v roce 1974 zhostil svého prvního samostatného režijního úkolu na opeře *Čertova stěna* Bedřicha Smetany. Po další léta ztvárňoval v Jihočeském divadle mnohé pěvecké role a zároveň se stále častěji věnoval režírování operních představení.

Po revolučních událostech byl jmenován do funkce šéfa opery Jihočeského divadla, jímž se stal 1. ledna 1990. O tři roky později začala letitá spolupráce Josefa Průdka s Národním divadlem v Praze. Tamější šéfkou opery a operní kritička Eva Herrmannová¹⁴ ho pozvala jako hostujícího režiséra do opery *Jakobín* Antonína Dvořáka a další rok do dvou jednoaktových oper *Sedlák kavalír* Pietra Mascagniho a *Komedianti* Ruggiera Leoncavalla. Brzy nato rada Národního divadla vyzvala Josefa Průdka ke konkurzu na post šéfa opery. Po čtyřech měsících přípravného řízení byl do této funkce jmenován 1. ledna 1996 a působil v ní do 30. června 2002. Během této doby režíroval v Národním divadle pět oper, které spolu s celým obdobím vedení opery v tomto divadle považuje za vrchol své kariéry.¹⁵

Po odvolání z funkce šéfa opery Národního divadla, které probíhalo za složitých okolností, o nichž bude pojednáno později, již Josef Průdek nemínil vést operní soubor krajského divadla, a tak přijal nabídku vyučovat zpěv na Konzervatoři v Českých Budějovicích. Na tomto místě je jako pěvecký pedagog zaměstnaný od 1. října 2002.¹⁶ Zároveň se vrátil do Jihočeského divadla částečně jako zpěvák, hlavně však opět jako operní režisér. Jako režisér v té době také hostoval v rozličných krajských divadlech, např. v Ostravě, v Liberci, v Bratislavě, či v Ústí nad Labem. V současné době žije v Českých Budějovicích se svou druhou manželkou Věrou, bývalou sólistkou baletu Jihočeského divadla.¹⁷ Jejich syn Lukáš (narozen roku 1982) vystudoval Divadelní akademii múzických umění v Praze, obor

---

¹⁴ Eva Herrmannová (narozena 22. července 1929) pocházela ze židovsko-rakouské rodiny (otec byl židovský obchodník, matka rakouská zpěvačka), proto byla za 2. světové války deportována do Terezína a v tamním ghettu účinkovala např. v opeře *Brundibár* Hanse Krásky. Po válce vystudovala hudební vědu na Karlově univerzitě a operní režii na Akademii múzických umění v Praze. Od roku 1957 do roku 1987 působil na Divadelním ústavu v Praze. Po revolučních událostech byla jmenována šéfkou opery Národního divadla, kde působil mezi lety 1990 až 1995.

Čerpáno z: dokumentární film Terezy Brdečkové *Ještě jsem tady – Eva Herrmannová*, odvysílaný v České televizi, premiéra 28. února 2006 na ČT1 ve 23:10, též dostupný z internetové stránky České televize: *Ještě jsem tady – Eva Herrmannová* [online], Praha: Česká televize, [citováno 2010-12-09], dostupné z URL <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1059542845-jeste-jsem-tady/206562253100001-eva-herrmannova/>>

¹⁵ Podrobněji o těchto významných operách a období vedení operního sboru Jihočeského a Národního divadla dále v kapitolách Operní režie a Ve funkci šéfa opery.

¹⁶ Podrobněji o působení na českobudějovické konzervatoři dále v kapitole Pedagogická činnost.

¹⁷ Z elektronického dopisu od Věry Průdkové ze dne 21. prosince 2010.

divadelní produkce. Dnes pracuje jako vedoucí marketingu a produkce v Dejvickém divadle v Praze. Po boku svého otce si jedinkrát zahrál i v Jihočeském divadle – ve Verdiho opeře *Macbeth* dětskou roli Fleance, syna Banqua, kterého hrál a zpíval jeho otec (premiéra 19. února 1993)¹⁸. Syn Josefa Průdka z prvního manželství, David (narozen roku 1969), je inženýrem.

Do dnešních dní působí Josef Průdek stále v Jihočeském divadle v Českých Budějovicích jako operní režisér a zpěvák – jak sám podotýká – „nyní již skutečně malých a nejmenších rolí“¹⁹.

---

¹⁸ *Macbeth*, *Archiv JD*, [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2011-02-15], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv/porad/429-macbeth>>

¹⁹ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 14. ledna 2010.

PĚVECKÁ KARIÉRA

Jak již bylo řečeno, prvním odborně vedeným pěveckým školením prošel Josef Průdek v Kühnově dětském sboru, díky němuž získal předpoklady pro přijetí na konzervatoř, ačkoli na přijímací zkoušky se připravoval sám bez odborné pomoci.²⁰ Na konzervatoři a následně na Akademii múzických umění v Praze svůj hlas kultivoval pod vedením Theodora Šrubaře, který ho pěvecky připravil do divadla a z počátku mu pomáhal s nastudováním prvních rolí.

Po úspěšném absolventském představení byl Josef Průdek pozván do Jihočeského divadla v Českých Budějovicích na předzpívání. V té době byl systém opery nastaven tak, že hlasové obory v souboru byly plně obsazeny, na což se používala tzv. směrná čísla, která určovala předpokládaný počet sólistů v souboru.²¹ Bylo-li směrné číslo naplněno, další zpěváci se nenabírali. I hostování sólistů v jiných divadlech bylo zcela výjimečné a zorganizovalo se pouze tehdy, bylo-li ohroženo nějaké představení např. náhlou indispozicí zpěváka. Mohlo se tedy stát, že i dvě generace sólistů čekaly na angažmá v nějakém divadle.

Kupříkladu operní režisér Václav Věžník (narozen roku 1930) na tuto problematiku vzpomíná takto: „(...) Operní soubory naší republiky v té době měly velmi dobrou úroveň a ve všech divadlech měli dostatek pěvců, aby obsadili český i světový operní repertoár. Ač to zní dnes už skoro jako pohádka, nebylo snad operního divadla, které by nemělo svého Dalibora. Přitom jistě nelze mluvit o tom, že by české pěvecké školství, konzervatoře a akademie, dodávalo mnoho nadějných a vyškolených pěvců. Praxe u divadel byla převzata z minulosti, zpěváci přicházeli od soukromých učitelů a na základě svého hlasového materiálu byli zkušenými dirigenty a šéfy angažování. Teprve v divadle se jim dostávalo to hlavní školení. (...)“²² Dále je patrné, že provoz operních divadel se výrazně proměnil po roce 1990, kdy se začal uplatňovat tzv. stagionový typ divadla, tj. angažování věhlasných pěvců na konkrétní role a omezené období. Václav Věžník k tomu podotýká: „(...) V naší domácí praxi se však brzy ukázalo, že je to záležitost velmi luxusní po stránce ekonomické a velmi nejistá po stránce provozní. (...)“²³

---

²⁰ Následující údaje pocházejí z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 25. října 2010.

²¹ MAŘÍKOVÁ, Bohuslava, LOUCKÁ, Marie, *Devadesát není sto*, Josef Průdek, České Budějovice: Kamil Mařík – Professional Publishing, 2009, str. 178.

²² BRABEC, Zbyněk, *Hudební rozhledy*, ročník LXI, číslo 1/2008, Praha: Společnost Hudební rozhledy, str. 46.

²³ BRABEC, Zbyněk, *Hudební rozhledy*, ročník LXI, číslo 1/2008, Praha: Společnost Hudební rozhledy, str. 47.

Vítěz konkurzu, na nějž byl Josef Průdek pozván, měl nahradit barytonistu Evžena Tůmu, který odešel ze souboru opery na konci sezóny 1967/1968 a ukončil své angažmá rolí Bohuše z Harasova v opeře Antonína Dvořáka *Jakobín* (premiéra 25. října 1968)²⁴. Na náročném a dlouhém konkurzním řízení se sešlo třináct uchazečů včetně vynikajícího Čestmíra Kráčmara, který také nakonec vyhrál a 1. ledna 1969 nastoupil na první obor za Evžena Tůmu. Také Josef Průdek obstál a získal smlouvu na malé a nejmenší role.²⁵

Přibližně od roku 1971 začal Josef Průdek hlasově spolupracovat se Stanislavou Součkovou²⁶, která mu velmi pomáhala na počátku angažmá v Jihočeském divadle. Byla jeho soukromým hlasovým poradcem, zvukovým korektorem, radila mu s odstraňováním pěveckých zlovyků, jako je např. zpěv krkem nebo potíže s dechem atd. Rozdíly v pedagogickém vedení mezi ní a Theodorem Šrubařem Josef Průdek nezaznamenal, spíše upozornil na nesmírnou přirozenou hlasovou disponovanost obou významných pěvců, kteří měli hlas „od přírody“ a nemuseli překonávat obtíže, které cítil on, tudíž mu je nedokázali zcela objasnit a odstranit, nebo např. popsat nasazení tónu atd.

Pomineme-li dětské role Kobylky a Skokánka v opeře Leoše Janáčka *Příhody lišky Bystroušky* (premiéra 7. května 1954)²⁷ a roli Figara v opeře Gioacchina Rossiniho *Lazebník sevillský* (premiéra 19. října 1975)²⁸, které ztvárnil v Národním divadle v Praze, dá se říci, že veškerá pěvecká kariéra Josefa Průdka se odehrála na prknech Jihočeského divadla. Až do dnešní doby ztvárnil opravdu úctyhodné množství rolí a lze konstatovat, že se mu podařilo zpívat snad všechny, které obor baryton nabízí. Zde je pro přehlednost ucelený seznam jeho pěveckých rolí (v dalších menších kapitolách bude zmínka pouze o těch nejvýznamnějších z nich, vybraných Josefem Průdkem):

---

²⁴ *Jakobín*, archiv JD [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2010-01-25], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv/porad/784-jakobin>>

²⁵ MAŘÍKOVÁ, Bohuslava, LOUCKÁ, Marie, *Devadesát není sto*, Josef Průdek, str. 178 a 179.

²⁶ Stanislava Součková (narozena 27. 11. 1923, zemřela 23. 7. 1997), vystudovala pražskou konzervatoř (1939 – 1946) a následně AMU (1946 – 1950) u Jaromíry Tomáškové, od roku 1961 členka Jihočeského divadla v Českých Budějovicích, od roku 1974 hlasová pedagožka na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, docentka, později profesorka.

Čerpáno z: ČERNUŠÁK, Gracian, Dr. ŠTĚDRONĚ, Bohumír, Dr. NOVÁČEK, Zdenko, *Československý hudební slovník osob a institucí* (svazek druhý), Praha, Státní hudební nakladatelství, n. p., 1965, str. 567.

Doplněno z: *Stanislava Součková* [online], Jindřichův Hradec: Dagmar Blümllová, [citováno 2010-01-24], dostupné z URL <<http://www.stanislava-souckova.cz/>>

²⁷ *Příhody lišky Bystroušky*, archiv ND [online], Praha: Národní divadlo, [citováno 2010-12-06], dostupné z URL <<http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Inscenace.aspx&ic=1882&pn=256affcc-f203-2000-85ff-c11223344aaa&sz=0&zz=OPR&fo=000>>

²⁸ *Lazebník sevillský*, archiv ND [online], Praha: Národní divadlo, [citováno 2011-01-23], dostupné z URL <<http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Inscenace.aspx&ic=2998&pn=456affcc-f401-4000-aaff-c11223344aaa&sz=0&zz=OPR&fo=000>>

Seznam ztvárněných rolí v JD (chronologicky):²⁹

1954	Kobylka, Skokánek	<i>Příhody Lišky Bystroušky</i> – Leoš Janáček (ND) ³⁰
1969	Mícha	<i>Prodaná nevěsta</i> – Bedřich Smetana
	Silvano	<i>Maškarní ples</i> – Giuseppe Verdi
	Harašta	<i>Příhody Lišky Bystroušky</i> – Leoš Janáček
	Rigoletto, Ceprano	<i>Rigoletto</i> – Giuseppe Verdi
	Radovan od Kamena Mosta	<i>Libuše</i> – Bedřich Smetana
1970	2. vězeň	<i>Fidelio</i> – Ludwig van Beethoven
	Malone	<i>Rose Marie</i> – Rudolf Friml, Herbert Stothart
	Baron Douphal	<i>La Traviata</i> – Giuseppe Verdi
1971	Dr. Falke	<i>Netopýr</i> – Johann Strauss
	Porgy	<i>Porgy a Bess</i> – George Gershwin
	Hajný Vaněk, lovec	<i>Rusalka</i> – Antonín Dvořák
1972	Stiva	<i>Anna Karenina</i> – David Carlson
	Schaunard	<i>Bohéma</i> – Giacomo Puccini
	Guglielmo	<i>Così fan tutte</i> – Wolfgang Amadeus Mozart
	Jago	<i>Otello</i> – Giuseppe Verdi
1973	Janusz	<i>Halka</i> – Stanislaw Moniuszko
	Kalchas	<i>Krásná Helena</i> – Jacques Offenbach
	Figaro	<i>Figarova svatba</i> – Wolfgang Amadeus Mozart

---

²⁹ *Archiv JD* [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2010-01-23], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv>> a *Archiv ND* [online], Praha: Národní divadlo, [citováno 2010-01-23], dostupné z URL <http://archiv.narodni-divadlo.cz/>>; korekci chyb provedl Josef Průdek.

³⁰ Uvedené role byly ztvárněny v Jihočeském divadle v Českých Budějovicích. Je-li za textem (ND), značí to roli vytvořenou v Národním divadle v Praze.

Bering	<i>Optimistická tragédie</i> – Alexandr Cholminov
Polonahý námořník	
Bělogvardějský důstojník	
1974 Rada Lindorf	<i>Hoffmannovy povídky</i> – Jacques Offenbach
Coppélius	
Dapertutto	
Dr. Miracle	
Markýz	<i>Plameny Paříže</i> – Boris Asafjev
	(balet; taneční role)
Václav	<i>Starý ženich</i> – Karel Bendl
Vrátný	<i>Čert a Káča</i> – Antonín Dvořák
1975 Bartucci	<i>Paganini</i> – Franz Lehár
Boris	<i>Anna Sněgina</i> – Alexandr Cholminov
Beljajev	<i>Stříbrná pláň</i> – Miroslava Tomanová
	(divadelní hra; zpívaná role)
Švanda	<i>Švanda dudák</i> – Jaromír Weinberger
Figaro	<i>Lazebník sevillský</i> – Gioacchino Rossini (ND)
1976 Macbeth	<i>Macbeth</i> – Giuseppe Verdi
Jan Tausendmark	<i>Braniboři v Čechách</i> – Bedřich Smetana
Lord Kooburn	<i>Fra Diavolo</i> – Daniel François Esprit Auber
Honoré Lachailles	<i>Gigi</i> – Frederick Loewe
Tomeš	<i>Hubička</i> – Bedřich Smetana
Evžen von Rohnsdorf	<i>Čardášová princezna</i> – Emmerich Kálmán

1977	Kašpar	<i>Čarostřelec</i> – Carl Maria von Weber
	Baron Scarpia	<i>Tosca</i> – Giacomo Puccini
	Figaro	<i>Lazebník sevillský</i> – Gioacchino Rossini
	Gruzincev	<i>Sestry</i> – Dmitrij Kabalevskij
1978	Konečný	<i>Osud</i> – Leoš Janáček
	Sebastiano	<i>Nížina</i> – Eugen d'Albert
	Rigoletto, Ceprano	<i>Rigoletto</i> – Giuseppe Verdi
	Budivoj	<i>Dalibor</i> – Bedřich Smetana
1979	Thibault d'Ausigny	<i>François Villon</i> – Vladimír Soukup
		(balet; taneční role)
	Leporello	<i>Don Giovanni</i> – Wolfgang Amadeus Mozart
	Vladimír Jaroslavič	<i>Kníže Igor</i> – Alexandr Borodin
	Mícha	<i>Prodaná nevěsta</i> – Bedřich Smetana
	Morales	<i>Carmen</i> – Georges Bizet
1980	Homonay	<i>Cikánský baron</i> – Johann Strauss
	Goya	<i>Goya</i> – Josef Boháč
	Plumkett	<i>Marta</i> – Friedrich von Flotow
	Colas Breugnon	<i>Dobrý člověk ještě žije</i> – Dmitrij Kabalevskij
1981	Papageno	<i>Kouzelná flétna</i> – Wolfgang Amadeus Mozart
	Chrudoš	<i>Libuše</i> – Bedřich Smetana
	Kucar	<i>Albena</i> – Paraškev Todorov Chadžiev
1982	Čochtan	<i>Divotvorný hrnec</i> – Edgar Harburg, Fred Saidy
	Kalina	<i>Tajemství</i> – Bedřich Smetana

	Maurizio	<i>Čtyři hrubiáni</i> – Ermanno Wolf-Ferrari
	Sharpless	<i>Madame Butterfly</i> – Giacomo Puccini
	Bahuš z Harasova	<i>Jakobín</i> – Antonín Dvořák
1983	Penížek	<i>Hraběnka Marica</i> – Emmerich Kálmán
	Julian	<i>Astrologové</i> – Giovanni Paisiello
	Brožek	<i>Vojnarka</i> – Jiří František Novák
1984	Lovec	<i>Rusalka</i> – Antonín Dvořák
	Wolénski	<i>Polská krev</i> – Oskar Nedbal
	Evžen Oněgin	<i>Evžen Oněgin</i> – Petr Iljič Čajkovskij
	Šerasmin	<i>Oberon, král elfů</i> – Pavel Vranický
1985	Figaro	<i>Figarova svatba</i> – Wolfgang Amadeus Mozart
	Rodrigo, Vyslanec Flanderský	<i>Don Carlos</i> – Giuseppe Verdi
	Baron Scarpia, Sciarrone	<i>Tosca</i> – Giacomo Puccini
	Célestin	<i>Mam'zelle Nitouche</i> – Florimond Hervé
1986	Jiří Syka, Maxmilián Laminger	<i>Psohlavci</i> – Karel Kovařovic
	Prolog, Tonio/Taddeo	<i>Komedianti</i> – Ruggiero Leoncavallo
1987	Villotto	<i>Lest a láska</i> – Joseph Haydn
	Starosta	<i>Sto dukátů za Juana</i> – Zdeněk Petr
	Viktor	<i>Romance pro křídlovku</i> – Miloš Vacek
1988	Bakulus	<i>Pytlák</i> – Albert Lortzing
	Mihály	<i>Cikánská láska</i> – Franz Lehár
	Hrabě Luna	<i>Trubadúr</i> – Giuseppe Verdi
1989	Holand'an	<i>Bludný Holand'an</i> – Richard Wagner

	Don Bucefalo	<i>Venkovské zpěvačky</i> – Valentino Fioravanti
	Kněz Grigoris	<i>Řecké pašije</i> – Bohuslav Martinů
1990	Simon Boccanegra	<i>Simon Boccanegra</i> – Giuseppe Verdi
	Kalchas	<i>Krásná Helena</i> – Jacques Offenbach
	Leporello	<i>Don Giovanni</i> – Wolfgang Amadeus Mozart
	Tovje	<i>Šumař na střeše</i> – Jerry Bock
1991	Don Bucefalo	<i>Venkovské zpěvačky</i> – Valentino Fioravanti
	Baron Douphal	<i>La Traviata</i> – Giuseppe Verdi
1992	Dr. Bartolo	<i>Lazebník sevillský</i> – Gioacchino Rossini
	Malone	<i>Rose Marie</i> – Rudolf Friml, Herbert Stothart
	Don Alfonso	<i>Così fan tutte</i> – Wolfgang Amadeus Mozart
	William Wort	<i>Tulák</i> – Rudolf Piskáček
1993	Banquo	<i>Macbeth</i> – Giuseppe Verdi
	Mefistofeles	<i>Faust a Markétka</i> – Charles Gounod
	Recitátor, Poustevník	<i>Kytice</i> – Jiří Suchý, Ferdinand Havlík
	Stárek	<i>Její pastorkyňa</i> – Leoš Janáček
1994	Pandolfo	<i>Kritická noc</i> – Florian Leopold Gassmann
1995	Alfred P. Doolittle	<i>May fair lady</i> – Frederick Loewe
2006	Leopold Maria	<i>Čardášová princezna</i> – Emmerich Kálmán
2007	Duch frátera Barnabáše	<i>Tajemství</i> – Bedřich Smetana
	Ludvík Carnero	<i>Cikánský baron</i> – Johann Strauss
	Major de Chateau – Gibus	<i>Mam'zelle Nitouche</i> – Florimond Hervé
2008	Baron Weps	<i>Ptáčník</i> – Carl Zeller

2009	Kuno	<i>Čarostřelec</i> – Carl Maria von Weber
	Petronio	<i>Astrologové</i> – Giovanni Paisiello
2010	Poustevník, Bludička	<i>Kytice</i> – Jiří Suchý, Ferdinand Havlík
2011	Alexandr Myška	<i>Hledám děvče na boogie woogie</i> – Antonín Procházka, Josef Stelibský

LIBUŠE A RIGOLETTO

Brzy po nastudování prvních rolí (tj. Mícha v *Prodané nevěstě* Bedřicha Smetany - premiéra 22. září 1969, Silvano v *Maškarním plesu* Giuseppe Verdiho - premiéra 25. dubna 1969 a Harašta v *Příhodách Lišky Bystroušky* Leoše Janáčka – premiéra 20. června 1969)³¹ odešel z Jihočeského divadla barytonista Miroslav Smyčka. Jeho poslední rolí byl Přemysl ze Stadic v opeře Bedřicha Smetany *Libuše*, kde Josef Průdek ztvárnil roli Radovana od Kamena Mosta (premiéra 24. října 1969)³². Nastudování *Libuše* a datum premiéry této opery není náhodné – Jihočeské divadlo v tento den oslavovalo padesáté výročí založení, neboť vzniklo 24. října roku 1919, a první inscenací, která slavnostně zahajovala činnost divadla, byla právě Smetanova *Libuše*. Během velké oslavy se taktéž vzpomínalo na významné osobnosti spojené s divadlem, zajímavé inscenace či problematická válečná léta, kdy nacisté 15. dubna 1942 divadlo na několik let uzavřeli.³³ V nově nastudovaném představení kritika oceňovala zejména překvapující kvality pěvců a dirigenta v tomto velmi mladém operním souboru a „(...) Josef Průdek, dnes asi nejmladší představitel své role na českých scénách, podal Radovana se sympatickým elánem, kdežto Odehnalův Šťáhlav zůstal po všech stránkách mdlý a podobně i Stolbenkův Lutobor (...)“³⁴

Následným odchodem Miroslava Smyčky z Jihočeského divadla dostal Josef Průdek neočekávanou příležitost nastudovat velmi těžkou hlavní roli Rigoletta ze stejnojmenné opery

³¹ *Archiv JD* [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2010-01-23], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv>>

³² *Libuše, archiv JD* [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2010-01-24], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv/porad/771-libuse>>

³³ KOŽÍKOVÁ, Alena, *Divadelní noviny*, ročník XIII, číslo 6/1969, vyšlo 19. 11. 1969, Praha: Společnost pro Divadelní noviny, str. 5.

³⁴ CANDRA, Zdeněk, *Hudební rozhledy*, ročník XXII, číslo 22/1969, Praha: Společnost Hudební rozhledy, str. 690.

Giuseppa Verdiho (premiéra 21. října 1969)³⁵. Rigoletto byl samozřejmě nesmírně náročný úkol pro mladého, začínajícího a dosud pěvecky nevyzrálého absolventa Akademie múzických umění. Přestože i na této roli spolupracoval se svým pedagogem Theodorem Šrubařem, přiznal Josef Průdek, že na divadelních zkouškách rolí v podstatě nikdy neuzpíval, a z představení měl tudíž velký strach. Nakonec se rozhodl, že se pokusí obtížný pěvecký i herecký part alespoň věrohodně zahrát, Rigoletta co nejlépe dramaticky ztvárnit. Nejspíše díky tomu na jevišti roli zazpíval a nepoškodil si hlas.³⁶

Ačkoli se premiéry *Rigoletta* a *Libuše* odehrály časově velmi brzy za sebou, v odborných časopisech a dobovém tisku jsou zmínky výhradně o představení *Libuše* v souvislosti s oslavami výročí divadla. Jak tedy obstál Josef Průdek v první hlavní a už tak náročné roli v očích tehdejší kritiky, se bohužel nepodařilo zjistit.³⁷

PORGY A BESS; OTELLO

Dalším velkým pěveckým úkolem po Rigolettovi byl Porgy z Gershwinovy opery *Porgy a Bess* (premiéra 24. června 1971)³⁸. Právě v této době stejnou operu inscenovalo také brněnské divadlo, kde byl za roli Porgyho obdivován René Tuček, a snad i proto se odborné kritiky věnovaly výhradně představení v tomto divadle.³⁹

Na této a dalších rolích Josef Průdek již spolupracoval se Stanislavou Součkovou. Ta mu též pomáhala s nastudováním role Jaga v opeře *Otello* Giuseppa Verdiho (premiéra 16. prosince 1972)⁴⁰. V dalším verdiovském partu se Josef Průdek již cítil lépe, měl pocit, že nyní roli a svůj hlas v ní zvládá.⁴¹

Tomuto provedení *Otella* se dosti věnovala tehdejší kritika. Velký zájem vzbuzovalo, jak se malý soubor a technicky nedokonale vybavené jeviště Jihočeského divadla vypořádá

---

³⁵ *Rigoletto*, archiv JD [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2010-01-24], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv/porad/772-rigoletto>>

³⁶ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 14. ledna 2010.

³⁷ V souvislosti s tím se navíc vyskytla nesrovnalost v datu premiéry *Rigoletta* – ačkoli archiv Jihočeského divadla uvádí datum 21. 10. 1969, v *Divadelních novinách* z té doby je datum 21. 12. 1969. Nicméně ani jedno datum nesměřovalo k nalezení jakékoliv recenze či kritiky na toto představení.

³⁸ *Porgy a Bess*, archiv JD [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2010-01-24], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv/porad/743-porgy-a-bess>>

³⁹ ECKSTEIN, Pavel, *Hudební rozhledy*, ročník XXIV, číslo 4/1971, str. 155.

⁴⁰ *Otello*, archiv JD [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2010-01-24], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv/porad/729-otello>>

⁴¹ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 25. října 2010.

s náročnou partiturou, ale také jaká bude koncepce slavného režiséra Hanuše Theina.⁴² Ten dílo vystavěl na vokální složce a minimalizoval herectví sólistů i sboru, což si vyžádalo dramaturgickou úpravu změnou textu. Práci se sborem a ansámblly to jistě usnadnilo, nicméně pěvci museli dokázat smysl dramatu vyjádřit obsažností hlasového projevu. Toto se dařilo Jiřímu Odehnalovi, jehož ztvárnění Otella bylo lepší než jeho alternanta Miroslava Frydlewicze z Národního divadla v Praze, který navíc nezvládal vysoké tóny. Z Desdemon byla přesvědčivější Naděžda Honzíková, Štěpánka Hraničková měla problémy s intonací. „(...) Jaga zpívají Josef Průdek a Čestmír Kráčmar. Průdek s pochopením pro složitost role a s důrazem na výraz, nebojí se proto ani tónů drsnějších a méně příjemných. Kráčmar Jaga především velmi ušlechtilé a krásně zpívá. Je to ovšem někdy na úkor větší dramatické pravdivosti postavy, protože pěvcův projev je příliš svázán se základním rytmickým schématem partie, a tu a tam přece jen chybí nezbytné uvolnění ve prospěch potřebné výrazové diferencovanosti. (...)“⁴³

HALKA

Zařazení nepříliš známé opery *Halka* od Stanisława Moniuszka bylo od Jihočeského divadla nesporně zajímavým dramatickým počinem (premiéra 16. února 1973)⁴⁴. Stalo se tak k příležitosti stého výročí úmrtí skladatele. Poprvé v Čechách tato opera zazněla v Prozatímním divadle 28. února 1868 pod taktovkou Bedřicha Smetany.⁴⁵

Josef Průdek v *Halce* vytvořil roli Janusze, kterou však, podle svých slov, nenáviděl.⁴⁶ Prodělával pěveckou krizi, s rolí si vůbec nevěděl rady, měl pocit ztráty správného tvoření tónu a nedokázal si vysvětlit proč. Stanislava Součková, která excelovala v hlavní roli Halky, mu pomáhala jakožto pedagožka a zvuková korektorka. Kontrolovala dozvuk tónu jeho hlasu v prostoru, neboť ten si žádný pěvec nemůže sám ověřit. Pedagogicky mu radila s pocitem náhlého vymizení pěvecké funkce, již se mu snažila znovu navodit. Zdá se, že u každého zpěváka se období hlasové disponovanosti střídá s neúspěchy, objevují se kvalitativní výkyvy směrem nahoru a poté dolů, každou těžkou rolí zpěvák pěvecky a herecky roste, ale přicházející krize musí překonat a budovat si sebevědomí a pěveckou sebejistotu. Typické je,

⁴² POSPÍŠIL, Vilém, *Hudební rozhledy*, ročník XXVI, číslo 3/1973, str. 114.

⁴³ POSPÍŠIL, Vilém, *Hudební rozhledy*, ročník XXVI, číslo 3/1973, str. 115.

⁴⁴ *Halka*, archiv JD [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2010-01-24], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv/porad/710-halka>>

⁴⁵ POSPÍŠIL, Vilém, *Hudební rozhledy*, ročník XXVI, číslo 5/1973, str. 205.

⁴⁶ Následující text z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 25. října 2010.

že krize přicházejí obvykle neznatelně a postupně. Každopádně by se v ideálním případě vývoj jakési pomyslné křivky pěvcovy vyspělosti měl pohybovat směrem vzhůru, tj. po krizi se neustále zlepšovat.

Kritika v této opeře vyzdvihovala zejména Stanislavu Součkovou a její tragickou, silně dramatickou Halku, a Jiřího Odehnala v roli Jontka, který „(...) tu vytvořil jednu ze svých nejlepších rolí. (...) V úloze Janusze se uplatnili Čestmír Kráčmar a Josef Průdek, každý podle své „orientace“. Kráčmar především zpíval, Průdek se snažil postihnout postavu v její celistvosti.“⁴⁷

HOFFMANNOVY POVÍDKY A BRANIBOŘI V ČECHÁCH

Pěveckou krizi Josef Průdek zažehnal o rok později, kdy dostal příležitost ztvárnit barytonovou čtyřroli v opeře Jacquese Offenbacha *Hoffmannovy povídky* (premiéra 19. června 1974)⁴⁸. Tato opera je výjimečná tím, že čtyřroli musejí sehrát a zazpívat dokonce tři zpěváci: tenor (Andrés, Cochenille, Frantz, Pitichinaccio), bas (Luther, Crespel, Schlémil, Spalanzani) a basbaryton (Rada Lindorf, Coppélius, Dapertutto, Dr. Miracle). Pouze čtyři sopránové role (Olympia, Antonia, Giulietta, Stella) obvykle zpívají čtyři různé pěvkyně. Josefu Průdkovi pochopitelně připadly čtyři basbarytonové role. Byly pro něj nejen pěveckou, ale i hereckou výzvou, která dobře seděla jeho komediálnímu naturelu, velmi ho bavila a také hlasově se už opět cítil velice dobře.⁴⁹

Tehdejší kritika uvedla, že ačkoli představení poznamenala chřipková epidemie, opera zůstala na „dobrém standardu“ Jihočeského divadla. „(...) Průdkův Lindorf byl vytvořen z poloh profánnějších – a zlověstnějších akcentů se potom chopil Jakubíkův Luther. (...)“⁵⁰

Další rolí, kterou Josef Průdek označil za „kámen úrazu“⁵¹, byla postava Jana Tausendmarka v opeře Bedřicha Smetany *Braniboři v Čechách* (premiéra 3. března 1976)⁵². Tento part se zdál Josefu Průdkovi velmi náročný a pro obor baryton příliš vysoko položený.⁵³

---

⁴⁷ POSPÍŠIL, Vilém, *Hudební rozhledy*, ročník XXVI, číslo 5/1973, str. 206.

⁴⁸ *Hoffmannovy povídky*, archiv JD [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2010-01-24], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv/porad/696-hoffmannovy-povidky>>

⁴⁹ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 25. října 2010.

⁵⁰ Autor -ca- (nejspíše CANDRA, Zdeněk), *Hudební rozhledy*, ročník XXVII, číslo 11/1974, str. 523.

⁵¹ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 25. října 2010.

⁵² *Braniboři v Čechách*, archiv JD [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2010-01-25], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv/porad/666-branibori-v-cechach>>

⁵³ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 25. října 2010.

S rolí se velmi potýkal. Měl pocit, že je již za hranici jeho rozsahu i jeho oboru. Nutno dodat, že Bedřich Smetana roli Tausendmarka psal pro barytonistu Prozatímního divadla v Praze Josefa Lva⁵⁴, který měl vyšší rozsah, až téměř tenorální dispozice. Zejména později dopsaná árie „Tvůj obraz, dívko“ je výškově náročná, exponovaná až do g¹.⁵⁵ Proto se tato role zpívá lépe barytonistům s vyšším rozsahem, jimiž byli např. Theodor Šrubař, Zdeněk Otava, Přemysl Kočí nebo Václav Bednář, který měl „(...) mimořádné předpoklady pro interpretaci partů operních postav Smetanových (...)“⁵⁶.

Operní kritika však byla v tomto směru poměrně přívětivá. Představení se dávalo do souvislosti s nedávno uvedenou operou Jaromíra Weinbergera *Švanda dudák*, kde Průdek zpíval hlavní roli Švandy (premiéra 31. května 1975)⁵⁷. Byla hodnocena jako „úsměvná podívaná“, kde si soubor „s chutí zahrál a zazpíval“.⁵⁸ K výkonu pěvců v roli Jana Tausendmarka v *Braniborech v Čechách* se kritik vyjádřil takto: „(...) Z obsazení je třeba jmenovat vedle zmíněného, opravdu heroického Odehnalova Jíry J. Průdka a R. Wolka, kteří oba, i když každý ve shodě se svým temperamentem a hlasovým typem, vytvářejí velmi věrodatně zrádného Tausendmarka. (...)“⁵⁹

VRCHOL PĚVECKÉ KARIÉRY

Období konce sedmdesátých let minulého století a hlavně léta osmdesátá by se dalo označit za vrchol pěvecké kariéry Josefa Průdka. Baryton tou dobou přibližně čtyřicetiletého pěvce se stával vyzrálším, schopným zazpívat rozličné partie a ztvárnit i náročnější dramatické úlohy. Rolí, která Josefu Průdkovi dle jeho slov „velmi dobře seděla“⁶⁰, byl Baron Scarpia v opeře Giacoma Pucciniho *Tosca* (premiéra 15. dubna 1977)⁶¹. Bohužel kritika, která v té době vyšla, si příliš obecně všímá práce opery Jihočeského divadla. Kromě *Toscy*

---

⁵⁴ ŠÍP, Ladislav, *Pěvci před mikrofonem*, Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, n. p., 1960, str. 36.

⁵⁵ Informace od doc. Jiřího Fuchse.

⁵⁶ ŠÍP, Ladislav, *Pěvci před mikrofonem*, str. 36.

⁵⁷ *Švanda dudák*, archiv JD [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2010-01-25], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv/porad/684-svanda-dudak>>

⁵⁸ Autor -Ps-, *Hudební rozhledy*, ročník XXIX, číslo 6/1976, str. 258.

⁵⁹ Autor -Ps-, *Hudební rozhledy*, ročník XXIX, číslo 6/1976, str. 258.

⁶⁰ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 25. října 2010.

⁶¹ *Tosca*, archiv JD [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2010-01-25], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv/porad/650-tosca>>

komentuje nedávné uvedení oper *Hubička* (Bedřich Smetana, premiéra 1. října 1976)⁶² a *Čarostřelec* (Carl Maria von Weber, premiéra 18. února 1977)⁶³. Ačkoli v obou těchto operách Josef Průdek účinkoval, není o něm v textu zmínka. V *Tosce* v roli Barona Scarpia kritik hodnotí pouze výkon Čestmíra Kráčmara a jeho příliš lyrický projev.⁶⁴

Za svůj absolutní pěvecký vrchol považuje Josef Průdek roli Rodriga v opeře Giuseppe Verdiho *Don Carlos* (premiéra 17. května 1985)⁶⁵. V této další Verdiho opeře již Josef Průdek udělal velký hlasový pokrok a samozřejmě i technická progrese jeho zpěvu byla od doby první role Rigoletta nesrovnatelná. V Rodrigovi se především hodně naučil zpívat italskou kantilénu lyrického barytonu, tudíž konečně bezpečně ovládal charakteristiky verdiovské pěvecké partie.⁶⁶ Bohužel žádná dobová kritika na tuto operu zřejmě nevyšla, takže o výkonu Josefa Průdka v roli Rodriga v opeře *Don Carlos* se nepodařilo získat další informace.⁶⁷

V té době také Josef Průdek hostoval na pódii jiných divadel. Vzpomněl si např. na ztvárnění Jaga z opery Giuseppe Verdiho *Otello* v Národním divadle v Brně, Figara z opery Gioacchina Rossiniho *Lazebník sevillský* v Tylově divadle v Praze⁶⁸ nebo Holanďana z opery Richarda Wagnera *Bludný Holanďan* v divadle Das Meininger Theater v Meiningenu.⁶⁹

Operní soubor Jihočeského divadla také často vystupuje v Českém Krumlově na Otáčivém hledišti nebo na zámku. Jakožto kuriozitu lze uvést nastudování opery Vojtěcha Jírovce *Oční lékař*, kterou budějovický operní soubor uvedl v roce 1973 jako experiment právě v Českém Krumlově na zámku v Maškarním sále. Josef Průdek zde ztvárnil roli

---

⁶² *Hubička*, archiv JD [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2010-01-25], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv/porad/669-hubicka>>

⁶³ *Čarostřelec*, archiv JD [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2010-01-25], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv/porad/1159-carostrelec>>

⁶⁴ POSPÍŠIL, Vilém, *Hudební rozhledy*, ročník XXX, číslo 6/1977, str. 262, 263.

⁶⁵ *Don Carlos*, archiv JD [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2010-01-25], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv/porad/527-don-carlos>>

⁶⁶ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 25. října 2010.

⁶⁷ V *Hudebních rozhledech*, ročník XXXVIII, za celý rok 1985 recenze nevyšla, *Divadelní noviny* v osmdesátých letech 20. století nevycházely.

⁶⁸ V archivu Národního divadla v Praze je uvedeno datum premiéry *Lazebníka sevillského* 19. října 1975. (Zdroj: *Lazebník sevillský*, archiv ND [online], Praha: Národní divadlo, [citováno 2011-01-25], dostupné z URL <<http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Inscenace.aspx&ic=2998&pn=456affcc-f401-4000-aaff-c11223344aaa&sz=0&zz=OPR&fo=000>>)

V té době vyšla na toto představení recenze v *Hudebních rozhledech*, avšak z mnoha alternantů hodnotí kritik velmi pochvalně jen Reného Tučka. (Zdroj: CANDRA, Zdeněk, *Hudební rozhledy*, ročník XXIX, číslo 2/1976, str. 53).

⁶⁹ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 25. října 2010.

Klíčníka Ježka a kritika to komentovala: „(...) Vícestrunnější roli klíčníka spolehlivě uchopil J. Průdek (...)“.⁷⁰

Na Otáčivém hledišti si Josef Průdek poprvé zazpíval v roce 1993, kdy bylo hlediště po rekonstrukci a ještě se neotáčelo (rekonstrukce proběhla mezi lety 1988 až 1993).⁷¹ Jednalo se o operu Valentina Fioravantiho *Venkovské zpěvačky* a Josef Průdek ztvárnil roli Dona Bucefala. Jeho první pocit ze zpívání v otevřené krajině byl kladný. Akustika otevřeného prostoru je samozřejmě úplně jiná než v kamenném divadle a má své zvláštnosti – je např. závislá na atmosféře a ovzduší, zda je po dešti, jasno, mlha, svítí měsíc a je průzračná noc, záleží na tom, jaká je vlhkost vzduchu a tlak, zda jsou listy na stromech mokré atd. Hlas může znít skvěle, ale za horších podmínek třeba i poněkud „tupě“.⁷²

V devadesátých letech 20. století již Josef Průdek jako zpěvák ustupoval do pozadí a přestával vytvářet prvooborové role, neboť se již naplno věnoval režijní práci a kromě toho pak také uměleckému vedení opery. Za dobu své pěvecké kariéry zpíval de facto vše, co barytonista zpívat může – snad i proto neměl nikdy žádný pěvecký sen nebo vytouženou roli. I když se prosazoval téměř výhradně na jevišti oblastního divadla, je se svou kariérou spokojen a jako pěvec si nepřipadá „nevyužitý“, ačkoli sám dodává, že „(...) samozřejmě jsem leccos mohl zpívat líp (...)“.⁷³ Jako zpěvák je činný dodnes. Famózní je zejména ve ztvárňování komických rolí. Zdá se, že herecká stránka jeho profese byla a stále je též jeho doménou.

---

⁷⁰ Autor -ca- (zřejmě CANDRA, Zdeněk), *Hudební rozhledy*, ročník XXVI, číslo 11/1973, str. 487, 488.

⁷¹ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 25. října 2010.

⁷² HASAL, Petr, ONDRA, Jaroslav, PAVLOVÁ, Vladimíra, ŘIHOUT, František, *Otáčivé hlediště Český Krumlov – padesát let jedinečného divadla*, České Budějovice: Jihočeské divadlo, 2008, rozhovor s Josefem Průdkem vedla Vladimíra Pavlová, str. 57.

⁷³ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 25. října 2010.

OPERNÍ REŽIE

Třebaže Josef Průdek studoval na Akademii múzických umění sólový zpěv, jeho zájem o operní režii ho přivedl k možnosti asistence v divadelním studiu režiséra Bohumila Zoula.⁷⁴ Jako pěvec v souboru Jihočeského divadla v Českých Budějovicích dostal příležitost pozorovat tvůrčí práci režisérů Inge Švandové Koutecké, Jaroslava Ryšavého či Milana Fridricha a velmi brzy byl jmenován jejich asistentem. Znamenalo to být pomocnou silou režiséra, přinášet vlastní názory, nápady a postřehy, prodiskutovat s ním inscenaci atd. Asistoval u všech tehdejších operních představení (tj. cca mezi lety 1970 až 1990), což pro něj byla intenzivní škola praxí, která mu nahradila studium režie, které nikdy oficiálně neabsolvoval.

Již v roce 1970, rok po přijetí Josefa Průdka do operního souboru Jihočeského divadla, se mu na krátký čas naskytla první příležitost samostatně vést skutečné představení. Jednalo se o operu Ludwiga van Beethovena *Fidelio* (premiéra 26. února 1970)⁷⁵, kterou režíroval Jaroslav Ryšavý a Josef Průdek zde zpíval roli Druhého vězně. Režiséra však během zkoušky přepadla náhlá srdeční slabost, a tak byl na čtrnáct dní v režii náhradníkem Josef Průdek.⁷⁶

O svůj zcela vlastní režijní počín se pokusil v roce 1972, kdy se studenty připravil malé představení díla Františka Xavera Brixiho *Erat unum cantor bonus* a následně jej předvedl šéfovi činohry, režisérovi a taktéž řediteli Jihočeského divadla Milanu Fridrichovi.⁷⁷

Úplně první samostatnou režii celovečerní inscenace byla opera Bedřicha Smetany *Čertova stěna* (premiéra 12. dubna 1974).⁷⁸ Původně měl operu režírovat Hanuš Thein, ale ten ze zdravotních důvodů odmítl, a tak Milan Fridrich a šéf opery Karel Nosek svěřili tento úkol Josefu Průdkovi.⁷⁹ Ten vzpomíná na horoucí nadšení ze své první režie a zejména pak na vynikajícího scénografa a architekta Joana Brehmse⁸⁰, se kterým na jevišti poprvé a také

---

⁷⁴ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 25. října 2010.

⁷⁵ *Fidelio*, *archív JD* [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2010-01-26], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv/porad/756-fidelio>>

⁷⁶ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 14. ledna 2010.

⁷⁷ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 25. října 2010.

⁷⁸ *Čertova stěna*, *archív JD* [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2010-01-26], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv/porad/695-certova-stena>>

⁷⁹ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 14. ledna 2010 a doplněno z: MAŘÍKOVÁ, Bohuslava, LOUCKÁ, Marie, *Devadesát není sto*, Josef Průdek, str. 180.

⁸⁰ Joan Brehms (1907 – 1995) byl významným architektem, scénografem, výtvarníkem, spoluzakladatelem Otáčivého hlediště v Českém Krumlově.

naposledy spolupracoval. Byl to krásný a výjimečný zážitek. Téměř sedmdesátiletý scénograf byl velmi trpělivý a přívětivý k třicetiletému režisérovi, vlídně mu radil a technicky pomáhal, pro inscenaci vymyslel koncepci otáčecího kvádrů a zajímavé podsvícení jeviště.⁸¹

Po úspěšném představení následovala celá řada dalších režijních příležitostí a nejednalo se jen o operu – Josef Průdek režíroval také operetu, balet, hudební revue nebo např. melodram. O režii operety se kupříkladu zmiňuje jako o náročné práci, neboť je to specifický žánr s mnoha záludnostmi. Obvykle nemá nosné téma a svádí k plytkosti a banální frašce. Velmi tedy záleží na režisérském řemesle, aby opereta měla švih, brysknost, náboj a kultivovaný vtíp. Josef Průdek za svou nejpovedenější operetu považuje dílo Emmericha Kálmána *Hraběnka Marica* (premiéra 4. března 1983)⁸².

Režíroval také balet Christopa Willibalda Glucka *Don Juan* (s nímž se v jednom večeru dávala ještě opera uvedeného autora *Napravený opilec*), k němuž Josef Průdek dokonce napsal libreto – tedy sled výstupů a obsah jednotlivých scén (premiéra 20. června 1986)⁸³.

Ačkoli Josef Průdek považoval režii za vedlejší obor, kterému se může věnovat v případě, že selže jako operní pěvec, dosáhl v ní dle svých slov nakonec největších úspěchů: „(...) Režii jsem vždy vedle zpěvu považoval za zadní vrátka pro případ, že bych musel přestat zpívat, buď ze zdravotních důvodů, nebo z důvodu obyčejné únavy hlasu. Ukázalo se to velmi prozíravé. Paradoxní je, že jsem právě v tomto oboru vlastně dosáhl vrcholu své kariéry (...).“⁸⁴

Je zajímavé sledovat, jakým způsobem Josef Průdek přistoupil k režijní práci jakožto neškolený nadšenec. Posláním režiséra je hudební partituru proměnit v obraz, v co možná nejdokonalejší soulad podnětů, které vnímají lidské oči a uši.⁸⁵ Josef Průdek se tedy na začátku tvůrčí práce snaží pochopit záměr autora, vysledovat, proč skladatel svou hudbu napsal právě takovým konkrétním způsobem, jak si ji dozajista sám vizuálně představoval v provedení na jevišti. Po určité době poslechu a detailního studia hudby k představení se

---

Čerpáno z: *Joan Brehms, archiv JD* [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2010-01-26], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv/ansambl/386-joan--brehms>>

⁸¹ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 25. října 2010.

⁸² *Hraběnka Marica, archiv JD* [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2010-01-27], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv/porad/550-hrabenka-marica>>

⁸³ *Don Juan/Napravený opilec, archiv JD* [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2010-01-27], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv/porad/499-don-juan---napraveny-opilec>>

⁸⁴ MAŘÍKOVÁ, Bohuslava, LOUCKÁ, Marie, *Devadesát není sto*, Josef Průdek, str. 180.

⁸⁵ Následující text čerpán z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 25. října 2010.

Josefu Průdkovi samovolně objevují obrazy příběhu, představuje si trojrozměrně situace a jevištní scénu. Sám podotýká, že se nenechává inspirovat předchozími zpracováními a jinými inscenacemi oper, protože by nejspíše uchopení určitého problému a okamžiku považoval za geniální a jediné možné, měl by případně tendenci ho převzít či napodobit, a tudíž by se tak připravil o vlastní invenci, o vlastní kreativitu.

Jakmile se dostaví nápad, je první činností spolupráce režiséra s výtvarníkem scény, který připravuje prostředí pro ztvárnění hudby. Josef Průdek vysvětlí scénografovi svůj záměr a tento by měl přispět svou invencí ve shodě s ním – jde tedy o sladění tvořivosti režiséra a scénografa. Vytvoření scény považuje Josef Průdek za klíčové. Ne vždy se však na poprvé podaří. V případě nepovedené scény se pak ovšem přidávají další problémy a režijní záměr i celá inscenace se může zhatit. Jako příklad uvádí Josef Průdek spolupráci s výtvarníkem Petrem Peřinou na opeře Leoše Janáčka *Její pastorkyňa* (premiéra v Národním divadle v Praze 13. dubna 1997).⁸⁶ Petr Peřina již nějakou dobu žil a pracoval v kanadském Vancouveru a Josefa Průdka zajímalo, jak pojme scénu k Janáčkově opeře Čech, tvořící v Kanadě, a tudíž poměrně dost ovlivněný specifiky amerického životního stylu a kultury. Jak po takové zkušenosti vnímá osobnost Janáčka, jeho hudbu a jeho operu. Bohužel však Josef Průdek první scénický pokus Peřinovi vrátil a až po vzájemné diskusi se podařilo k *Její pastorkyni* vytvořit novou a velmi dobrou scénu.

Po této práci následuje koncepce kostýmů. Spolupráce s kostymérem je obdobná jako se scénografem – jeho umělecký přínos musí být v souladu s intencemi režiséra. Josef Průdek podotýká, že režisér opery je vedoucím inscenace a nese za ni ve všech bodech absolutní odpovědnost, proto musí být nekompromisní, jestliže nějaká část představení neodpovídá jeho představám.

Pak přijde aranžování scény, aby byla adekvátní k hudbě, a následně práce se zpěváky. Ta u Josefa Průdka spočívá především v hereckém vedení. Zpěvák se musí vžít do role, umět myslet jako ona, pochopit ji a vybudovat si architekturu své postavy, tj. od prvního vstupu na jeviště vědět, co si postava myslí, proč si to myslí, a to v souladu s režisérovy záměrem, o který se zpěvák má zajímat a v ideálním případě ho chápat. Operní herectví je jedinečné v tom, že u zpěváka-herce je primární jeho hlas, neboť určuje charakter a úspěšnost představení. Teprve pak na pomyslném žebříčku hodnot následuje herecké ztvárnění, byť

---

⁸⁶ *Její pastorkyňa*, archiv ND [online], Praha: Národní divadlo, [citováno 2010-01-27], dostupné z URL <<http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Inscenace.aspx&ic=13&pn=456affcc-f401-4000-aaff-c11223344aaa&sz=0&zz=OPR&fo=000>>

k dokonalému vytvoření postavy je nutné obojí. Pro Josefa Průdka práce s herci znamená vysvětlovat jim motivy jednání postavy, její charakter a uvažování. V tom je třeba didakticky postupovat po malých krůčcích, vést zpěváky postupně od nepatrných pohybů k hlubším prožitkům a emocím postavy, až zpěváci náhle sami začnou na jevišti jednat jako postava, kterou ztvárňují. Zpěváci musí svou roli promyslet a pochopit podle Průdkova pojetí, ale hrát dle svého naturelu, vkládat do role svou osobnost. Toto není u zpěváků samozřejmé, takže výborných pěvců-herců je pochopitelně spíše minimum.

Dalším režijním krokem je práce na sborových výstupech, jimiž režisér dokončuje scénu, tvoří „zátiší“. Je třeba vnímat práci se sborem jako práci s davem lidí, tj. pokyny neudělovat jednotlivcům, ale celé skupině zpěváků. Důležité je získat pozornost všech členů sboru, udržet je v napětí, aby se nikdo nestihl nudit. Neustále jim zadávat práci a „nenechat je vydechnout“.

Své zvláštní zákonitosti má samozřejmě i práce s baletním souborem, neřku-li přímo režie baletního představení. Pro jednání s choreografem platí totéž co pro scénografa, kostyméra a ostatní umělce a spolutvůrce inscenace – musí být v souladu s tvůrčím záměrem režiséra, který má vždy poslední slovo. Tanec by měl dokreslit, dotvořit a dovyprávět scénu a konkrétní situaci na jevišti, na choreografovi je potom samotná tvorba a kompozice jednotlivých kroků a pohybů. Balet je podle Josefa Průdka nejstylizovanější umění a jeho režie spočívá ve vymyšlení aranže příběhu a jeho dramaturgie. Nejtěžší je, aby tanečníci neměli po splnění všech kroků pocit odvedené práce a hotové role. Tanečníci musí chápat, že pohybem nahrazují slovo a vyprávějí příběh, tvoří scénu apod. Někdy bývá problém spolupráce režiséra a choreografa v příliš velké odlišnosti názorů na to, co, proč a jak tančit – proto také často bývá choreograf zároveň i režisérem celé inscenace (v žánru balet).

Dále jsou na řadě orchestrální zkoušky, na kterých význam režiséra ustupuje do pozadí. Teprve až na posledních kompletních zkouškách spojuje vše dohromady, tvoří ucelené dílo. Zde jeho práce spočívá ve vybalancování představení, dopřesňování jednotlivostí, komentování jednotlivých detailů i komplexního výtvaru, opravování chyb atd. Úplně poslední je technická svícená zkouška. Světelný scénář a změny světla na scéně si režisér připravuje sám. Josef Průdek tuto práci považuje za velmi důležitou, neboť nasvícením scény může inscenaci velmi pomoci, podpořit důležité momenty a emoce, ale také případně mnoho zkazit, pokud se světelný scénář nezdaří. Pak se režisér účastní některých hotových představení, vždy je přítomen na generální zkoušce a na premiéře. Režisér je první divák a

kritik – jestliže představení, či nějaká jeho část, v očích režiséra neuspěje, zvyšuje se pravděpodobnost, že neuspěje ani v očích diváků nebo kritiků.

Dá se říci, že v režijním pojetí opery i jiných žánrů je Josef Průdek spíše konzervativní. Sám říká, že zvláštní, avantgardní a provokativní inscenace ve svém režijním portfolio nemá – snad jen s jedinou výjimkou, již byla pozoruhodná režijní koncepce opery Wolfganga Amadea Mozarta *Figarova svatba* (premiéra 8. března 1985 v Jihočeském divadle v Českých Budějovicích)⁸⁷, kdy orchestr hrál v průběhu celého představení na jevišti a herci se pohybovali volně po divadle a častokrát komunikovali s orchestrem pomocí zrcátek.⁸⁸ Byť se jistě dá mluvit o experimentu, přesto ani zde Josef Průdek nezasahoval závažně do charakteru opery např. přesazováním děje do moderní doby apod. Režisér podle Josefa Průdka musí sloužit dílu tak, aby bylo co nejlépe převyprávěné, bylo uvěřitelné a pochopitelné, „mělo hlavu a patu“. Namítá, že skandální inscenace dělají jejich tvůrci se záměrem upoutat pozornost kritiků, potencionálních dalších zaměstnavatelů a diváků, případně pro zvýšení návštěvnosti a tržeb – je to tedy většinou čistý kalkul, marketingový tah, finanční a kariérní projekt. On sám je však k sobě též velmi kritický. Přiznává, že v současné době každou další režijní úlohu začíná se strachem, jestli bude i nadále schopen dostát svému úkolu. Má na sebe stále větší nároky, nechce nalézat jednoduchá řešení a bojí se, zda má pořád talent a dostatek invence pro novou inscenaci.

Josef Průdek režíroval v Jihočeském divadle v Českých Budějovicích a následně po téměř deset let i v Národním divadle v Praze celou řadu představení. Pro Národní divadlo jich vytvořil osm, a jelikož je považuje za vrchol své režijní kariéry, bude jim v následujících kapitolách věnována větší pozornost. Zde je pro přehlednost ucelený seznam všech jeho režijních počinů až do roku 2011:

Seznam režírovaných představení (chronologicky od první samostatné režie):⁸⁹

1974 *Čertova stěna* – Bedřich Smetana

---

⁸⁷ *Figarova svatba*, archiv JD [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2011-04-09], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv/porad/526-figarova-svatba>>.

⁸⁸ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 30. března 2011 a ze vzpomínky doc. Jiřího Fuchse.

⁸⁹ Archiv JD [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2010-01-27], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv>> a Archiv ND [online], Praha: Národní divadlo, [citováno 2010-01-27], dostupné z URL <http://archiv.narodni-divadlo.cz/>>; korekci chyb provedl Josef Průdek.

- 1975** *Manon Lescaut* – Giacomo Puccini
- 1976** *Čardášová princezna* – Emmerich Kálmán
- 1977** *Veselá vdova* – Franz Lehár
- 1979** *Nejznámější* – Jiří Kosina (hudební revue - pásmo oblíbených melodií)
- 1981** *Tajné manželství* – Domenico Cimarosa
- Albena* – Paraškev Todorov Chadžiev
- 1983** *Hraběnka Marica* – Emmerich Kálmán
- 1985** *Figarova svatba* – Wolfgang Amadeus Mozart
- 1986** *Don Juan* (balet) – Christoph Willibald Gluck
- Napravený opilec* – Christoph Willibald Gluck
- 1987** *Nápoj lásky* – Gaetano Donizetti
- Sto dukátů za Juana* – Zdeněk Petr
- 1989** *Šelma sedlák* – Antonín Dvořák
- 1991** *Netopýr* – Johann Strauss
- Prodaná nevěsta* – Bedřich Smetana
- 1993** *Ženitba* – Bohuslav Martinů
- Veselohra na mostě* – Bohuslav Martinů
- Jakobín* – Antonín Dvořák (ND)⁹⁰
- 1994** *Bohéma* – Giacomo Puccini
- Sedlák kavalír* – Pietro Mascagni (ND)
- Komedianti* – Ruggiero Leoncavallo (ND)

---

⁹⁰ Uvedené inscenace Josef Průdek režíroval v Jihočeském divadle v Českých Budějovicích. Je-li za textem (ND), značí to inscenaci režírovanou pro Národní divadlo v Praze.

- 1997 *Její pastorkyňa* – Leoš Janáček (ND)
Jeremias – Petr Eben (ND)
- 1999 *Prodaná nevěsta* – Bedřich Smetana (ND)
- 2000 *Smrt Hippodamie* – Zdeněk Fibich (ND)
- 2002 *Figarova svatba* – Wolfgang Amadeus Mozart (ND)
- 2003 *Den dobročinnosti* – Bohuslav Martinů
- 2005 *Rusalka* – Antonín Dvořák
Marta – Friedrich von Flotow
- 2007 *Tajemství* – Bedřich Smetana
- 2008 *Síla osudu* – Giuseppe Verdi
- 2010 *Čert a Káča* – Bedřich Smetana
- 2011 *Komedianti* – Ruggiero Leoncavallo

JAKOBÍN

Opera Antonína Dvořáka

Premiéra: 21. prosince 1993 v Národním divadle v Praze (derniéra 30. září 2000)⁹¹

Libreto: Marie Červinková-Riegrová

Dirigent: Jan Štych, Zdeněk Košler, Josef Kuchinka

Choreografie: Alena Reisnerová

Kostýmy: Josef Jelínek

Sbormistr: Milan Malý, Pavel Vaněk

---

⁹¹ Údaje o opeře čerpány z: *Jakobín, archiv ND* [online], Praha: Národní divadlo, [citováno 2010-01-27], dostupné z URL <<http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Inscenace.aspx&ic=11&pn=456affcc-f401-4000-aaff-c11223344aaa&sz=0&zz=OPR&fo=000>>

Scéna: Karel Chaba

Hrabě Vilém z Harasova: Jiří Kalendovský, Miloslav Podskalský

Bohuš z Harasova: Pavel Červinka, Vratislav Kříž, Ivan Kusnjer, Jaroslav Souček, Stanislav Kotyza

Adolf z Harasova: Jiří Kubík, Antonín Švorc

Julie: Antonie Denygrová, Eva Děpoltová, Jiřina Marková-Krystlíková, Eva Urbanová, Blanka Beranová

Filip: Bohuslav Maršík, Jiří Sulženko, Luděk Vele

Jiří: Jan Markvart, Miroslav Švejda

Benda: Jiří Ceé, Alfréd Hampel, Vladimír Krejčík

Terinka: Dana Burešová, Eva Dřízgová, Alice Randová, Simona Procházková, Jiřina Marková, Monika Cahová

Lotinka: Libuše Márová, Marie Veselá

Zhruba po dvaceti letech své režijní práce pro Jihočeské divadlo v Českých Budějovicích, kdy už byl ve svém oboru poměrně uznávaný, dostal Josef Průdek od Evy Herrmannové příležitost hostovat v Národním divadle v Praze coby režisér opery Antonína Dvořáka *Jakobín*. V Národním divadle to byla již dvanáctá inscenace této opery. Je zajímavé, že v partituře opery se prováděly několikrát změny – nejprve sám Antonín Dvořák přepracoval a vynechal pasáže zejména ve druhých dvou jednáních, další změny provedl dirigent Karel Kovařovic a po něm i jiní inscenátoři z důvodu prohloubení dramatického spádu opery.⁹² Také dirigent Zdeněk Košler radikálně škrtal ve druhém a třetím jednání, zato některé škrtky Kovařovicovy navrátil do partitury. Tím obohatil dílo, děj i hlavní postavy o

---

⁹² HERMAN, Josef, *Divadelní noviny*, ročník 3, číslo 3/1994, vyšlo 8. února 1994, str. 4.

další rysy. Stejně tak zvuk orchestru byl ozvláštněn zvýrazněním dřevěných dechových nástrojů a u pěveckých partů vyniklo dlouhé frázování.⁹³

Jak byla v opeře řešena scéna a kostýmy, lze vysledovat z tehdejších recenzí, byť se jejich autoři poněkud neshodují. Jan Králík v *Hudebních rozhledech* chválí „(...) líbezně barevné a v detailech s láskou zdobené kostýmy Josefa Jelínka (...) a podobně v duchu tradice i pokorného výkladu díla, avšak svým osobitým rukopisem (...)“⁹⁴ pojetí scény Karla Chaby. Oproti tomu Josef Herman v *Divadelních novinách* scénu považuje za diskutabilní: „(...) Snaha výtvarníka Karla Chaby vyjádřit kolorit českého městečka sklonku 18. století osobitým výtvarným rukopisem byla čitelná a snad přijatelná v prvním jednání, ve druhém se rozpustila v tradičním řešení a ve třetím se už nadobro rozešla se stylem inscenace a Dvořákovy hudby abstraktními kaširovanými oblouky a květinovou „tapetou“ na zadním prospektu (věcně ovšem přesně dodržela požadavky partitury). V každém případě však scéna stylově neodpovídala kostýmům Josefa Jelínka, který respektoval obvyklou stylizaci oživených figurek Mikoláše Alše (...)“⁹⁵.

Výkony pěvců vycházejí z recenze v *Hudebních rozhledech* velmi lichotivě, avšak v *Divadelních novinách* jsou označeny za problém inscenace a popsány jako „(...) pouze slušný domácí standard (...), s vysněnou domácí špičkou nesrovnatelný (...)“⁹⁶. Obsazení Jiřiny Markové do role Terinky a Antonína Švorce do role Adolfa považuje autor dokonce za omyl.

Poněkud rozpačité je přijetí režie Josefa Průdka, zejména z hlediska konfliktu tradičního pojetí a snahy o inovaci. Chválen je za využívání ryze operních prostředků a pečlivé nastudování předlohy, tj. textu i not, ale s výtoku doplnění svých zvláštních výrazů: „(...) děti, hvizd, rozpustilé ministranty, vypřáhnutý kočár (bohužel s gesty dobově nesmyslnými), Adolfovu němou suitu, hrátky s kontrabasem, kreslení na tabuli, páže v roli „amora bůžka mocného“, zasnubní dar, stráže ve školních lavicích atd. Zatímco první dvě dějství takovými nápady hýří, ve třetím jako by docházel dech, který pak zcela ustane v rozpacích nad Adolfovým odchodem. Samo finále – díky Dvořákovi – tím naštěstí netrpí (...)“⁹⁷. Stejně tak další kritika komentuje dílčí inovace tradičního řešení, „(...) ne vždy zcela domyšlené vůči celku inscenace. Tak například u postavy purkrabího režisér zdůraznil

⁹³ KRÁLÍK, Jan, *Hudební rozhledy*, ročník XLVII, číslo 2/1994, str. 21.

⁹⁴ KRÁLÍK, Jan, *Hudební rozhledy*, ročník XLVII, číslo 2/1994, str. 21.

⁹⁵ HERMAN, Josef, *Divadelní noviny*, ročník 3, číslo 3/1994, vyšlo 8. února 1994, str. 4.

⁹⁶ HERMAN, Josef, *Divadelní noviny*, ročník 3, číslo 3/1994, vyšlo 8. února 1994, str. 4.

⁹⁷ KRÁLÍK, Jan, *Hudební rozhledy*, ročník XLVII, číslo 2/1994, str. 21.

komické rysy ke škodě logiky konfliktu (to přece není směšná figurka, na kterou si chasníci dovolí v prvním jednání dokonce vztáhnout ruku!), naopak scénu Jiřího a Terinky ve druhém jednání šťastně rozehrál kolem basy a vyostřil i následující scénu purkrabího na námluvách. Vůbec druhé jednání bylo režijně nejpůvodnější drobnými účelnými nápady, mezi které patřilo i sluníčko, nakreslené jedním z Bohušových dětí křídou na školní tabuli při duettu My cizinou jsme bloudili. Dětského sentimentu však bylo příliš, Bohuš s Julií se od svých dětí prakticky neodloučí, Julie je přivede dokonce i večer do zámku, takže se během její scény s hrabětem musí klíčnice proměnit v chůvu.⁹⁸

Celkově opera vyznívá pozitivně, byť se v recenzích a v programu k představení neustále řeší také její ideologické a protirevoluční tendence. Ať je již tako polemika na místě, či nikoliv, výsledným závěrem je, že „(...) inscenace *Jakobína* sice odráží složitou situaci opery ND, nicméně v daných podmínkách je dobrým počinem.“⁹⁹

SEDLÁK KAVALÍR A KOMEDIANTI

SEDLÁK KAVALÍR – jednoaktová opera Pietra Mascagniho

KOMEDIANTI – jednoaktová opera Ruggiera Leoncavalla

Premiéra: 26. listopadu 1994 v Národním divadle v Praze (derniéra 20. září 2001)¹⁰⁰

Libreto: **SEDLÁK KAVALÍR** - Quido Menasci, Giovanni Targioni-Tozzetti

KOMEDIANTI – Ruggiero Leoncavallo

Dirigent: Jan Štych, Přemysl Charvát, František Preisler ml.

Choreografie: Zdeněk Prokeš

Kostýmy: Josef Jelínek

Sbormistr: Milan Malý, Pavel Vaněk

---

⁹⁸ HERMAN, Josef, *Divadelní noviny*, ročník 3, číslo 3/1994, vyšlo 8. února 1994, str. 4.

⁹⁹ HERMAN, Josef, *Divadelní noviny*, ročník 3, číslo 3/1994, vyšlo 8. února 1994, str. 4.

¹⁰⁰ Následující údaje o operách čerpány z: *Sedlák kavalír/Komedianti*, *archiv ND*, [online], Praha: Národní divadlo, [citováno 2011-01-27], dostupné z URL <<http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Inscenace.aspx&ic=313&pn=456affcc-f401-4000-aaff-c11223344aaa&sz=0&zz=OPR&fo=000>>

Scéna: Vladimír Nývlt

SEDLÁK KAVALÍR:

Santuzza: Eva Urbanová, Yvona Škvárová, Lenka Šmídová, Iwona Noszczyk

Lola: Miroslava Volková, Jaroslava Horská-Maxová

Turiddu: Peter Dvorský, Jan Markvart, Nikolaj Višňakov, Miroslav Švejda, Leo Marian Vodička

Alfio: Juraj Gorbunov, Ivan Kusnjer, Antonín Švorc, René Tuček, Jiří Sulženko

Lucia: Libuše Márová, Marie Veselá

Žena: Alena Pavlíková, Romana Doležalová

KOMEDIANTI:

Nedda: Livia Ághová, Helena Kaupová, Jiřina Marková, Zsuzsanna Csonka

Canio: Vladimír Doležal, Sergej Ljadov, Miroslav Švejda, Leo Marian Vodička, Gaetano Bardini, Peter Swenson

Tonio/Taddeo: Ivan Kusnjer, René Tuček

Peppe: Jaroslav Zvěřina, Alfréd Hampel, Jiří Hruška

Silvio: Roman Janál, Vratislav Kříž, Jiří Kubík, Damir Bassyrov

Prolog: Ivan Kusnjer, René Tuček

První venkovan: Jan Šváb, Petr Kosina, Roman Gottlieb, Zbyněk Černý, Oldřich Panovský, Antonín Hudi

Druhý venkovan: Jan Šváb, Roman Gottlieb, Zbyněk Černý, Oldřich Panovský, Antonín Hudi

Velmi brzy po *Jakobínovi* dostal Josef Průdek od Evy Herrmannové další nabídku. Již za rok, opět coby hostující režisér v Národním divadle, uvedl dvě jednoaktové opery v jednom večeru – Mascagniho *Sedláka kavalíra* a Leoncavallovy *Komedianty*. V Národním divadle to byla šestá premiéra *Sedláka kavalíra* od roku 1891 a již sedmá v případě *Komediantů* od roku 1893. Naposledy obě opery zároveň režíroval Hanuš Thein v roce 1965.¹⁰¹

Josef Průdek byl nyní již považován za zkušeného režiséra s respektem operní veřejnosti „(...) jak v pozici šéfa českobudějovického souboru, na jehož současné kvalitě má výrazný podíl, tak i režii Dvořákova *Jakobína* v Národním divadle v loňské sezóně. Od Průdkovy režie se očekával přístup v zásadě respektující představy o tradičním inscenování italského operního verismu. Snahu o maximální oddanost hudebnímu jazyku díla a úsilí o jevištní pravdivost gesta deklaroval režisér ostatně i na tiskové besedě před premiérou.“¹⁰²

Velká pozornost je věnována pojetí scény Vladimíra Nývlt. To, co obě představení sjednocuje, je přesun děje ze sicilské vesnice (v případě *Sedláka kavalíra*) a kalábrijské vesnice (v případě *Komediantů*) do jakéhosi prostředí městského. Místo sicilské návsi je zde „patrová stavba se vzdušnými arkádami“¹⁰³ sevřená zadní stěnou, s obeliskem uprostřed, což spíše připomíná „uzavřený palác“¹⁰⁴ nebo „zámecké či klášterní nádvoří“¹⁰⁵. Kalábrijská scéna je již bez zadní stěny, tudíž prostornější, pouze „(...) s bílým látkovým pruhem na zemi, kde v těsné blízkosti sedí početné publikum vesničanů.“¹⁰⁶

Ve stejném, tedy spíše městském duchu, jsou řešeny i kostýmy. Kritik v Hudebních rozhledech vytýká inscenátorům špatné zachycení typů jednotlivých postav a nepříliš jasné odlišení zejména hlavních ženských rolí (Santuzza, resp. Nedda) od ostatních žen na jevišti, byť přiznává, že v tom chápe jistý režijní záměr.

Obě kritiky svorně chválí výkon orchestru a sboru, mezi sólisty je vyzdvížen Ivan Kusnjer, René Tuček, Miroslav Švejda a jako zpěvačka nejvíce uchvátíla Eva Urbanová.

---

¹⁰¹ *Sedlák kavalír*, *Archiv ND*, [online], Praha: Národní divadlo, [citováno 2011-02-01], dostupné z URL <<http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Titul.aspx&ti=360&sz=0&abc=S&pn=456affcc-f401-4000-aaff-c11223344aaa>>;

Komedianty, *Archiv ND*, [online], Praha: Národní divadlo, [citováno 2011-02-01], dostupné z URL <<http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Titul.aspx&ti=361&sz=0&abc=K&pn=456affcc-f401-4000-aaff-c11223344aaa>>

¹⁰² HRDINOVÁ, Radmila, *Divadelní noviny*, ročník 3, číslo 22/1994, vyšlo 27. prosince 1994, str. 5.

¹⁰³ HRDINOVÁ, Radmila, *Divadelní noviny*, ročník 3, číslo 22/1994, vyšlo 27. prosince 1994, str. 5.

¹⁰⁴ Autor -jad- (zřejmě Jan Maria Dobrodinský), *Hudební rozhledy*, ročník XLVIII, číslo 1/1995, str. 19.

¹⁰⁵ HRDINOVÁ, Radmila, *Divadelní noviny*, ročník 3, číslo 22/1994, vyšlo 27. prosince 1994, str. 5.

¹⁰⁶ Autor -jad- (zřejmě Jan Maria Dobrodinský), *Hudební rozhledy*, ročník XLVIII, číslo 1/1995, str. 19.

Stejně tak je v obou recenzích s povděkem přijata tradičnější režijní koncepce Josefa Průdka, který se vyhýbá avantgardním řešením, pochybně novátorskému pojetí (např. translaci děje), vychází z fabule příběhů a z hudby k nim napsané, avšak v jakémsi konfliktu stylizace a reality. Vytýkána je režijní nedůslednost v detailech, gestické stereotypy, místy až komická klišé: „(...) aranžmá zoufalé zpovědi Santuzy Turiddově matce. Santuzza usedne před hospodou na židli a tklivě zpívá své strasti, zatímco matka Lucie ji obchází z jedné, pak z druhé strany, sedá, kleká – a tím ruší. Totéž se opakuje s Turiddem. Též akusticky je problematické začlenění Santuzy do davu při modlitbě. V *Komediantech* Nedda líčí Silviovi, že zahnala Tonia bičem, ve skutečnosti jej však na tvář poraní nožem (jako Laca Jenůfu). Komicky působí Canio se žebříkem, když chce dopadnout Neddu při nevěře. Rovněž je zvláštní, když Silvio přijde na krátkou tajnou schůzku za Neddou a má ruce v kapsách; na konci duetu se oba válejí po zemi, byť si slibují, že za chvíli se sejdou a budou spolu navždy...“¹⁰⁷. Nebo dále: „(...) komedianti si postaví scénu sami, včetně přesného rozmístění luceren, aby pak do hotového obrazu sjely „shůry“ režisérem a scénografem seslané barevné lampiony, ornamentálnost se sváří s jevištní účelností gesta (zbytečný obelisk, květinové koše, amfory). (...) Problematicky vyznívá motivace Neddina úniku od Cania – ani jeden z představitelů není po fyzické stránce typem despotického starce a Caniova chorobná žárlivost je od počátku exponována jen letným náznakem. A protože ani Silvia režisér nevybavil přesvědčivým gestem (zejména v závěrečném obraze projevuje až trestuhodný nezájem o dění na scéně), zdá se, že Nedda nakonec prchá nejspíš před nástrahami Tonia.“¹⁰⁸

Kritika si všímá též kontrastního způsobu nasvícení scény (lyrický efekt lamp, rozsvěčujících se nejprve lampářem, pak samovolně), oživení tradiční komedie dell'arte výstupy klaunů a hereckého vypracování situací v dramatických, vypjatých, vášnivých konfliktech, které jsou považovány za Průdkovu doménu.¹⁰⁹ Každopádně se Josef Průdek vyhnul provokacím a excesům, jež na ztvárnění těchto dvou veristických oper v Národním divadle byly patrné v letech minulých. Tento fakt ocenili recenzenti a nejspíše i diváci, neboť opera byla na programu divadla sedm let a návštěvnost se pohybovala vysoko nad 70%. 8. a

---

¹⁰⁷ Autor -jad- (zřejmě Jan Maria Dobrodinský), *Hudební rozhledy*, ročník XLVIII, číslo 1/1995, str. 19.

¹⁰⁸ HRDINOVÁ, Radmila, *Divadelní noviny*, ročník 3, číslo 22/1994, vyšlo 27. prosince 1994, str. 5.

¹⁰⁹ HRDINOVÁ, Radmila, *Divadelní noviny*, ročník 3, číslo 22/1994, vyšlo 27. prosince 1994, str. 5.

9. ledna 1996 soubor hostoval s těmito dvěma operami ve vyprodaném Slovenském národním divadle v Bratislavě a v červnu toho roku v Litomyšli.¹¹⁰

JEJÍ PASTORKYŇA

Opera Leoše Janáčka

Premiéra: 13. dubna 1997 v Národním divadle v Praze (derniéra 29. května 2004)¹¹¹

Libreto: Gabriela Preissová

Dirigent: Jiří Bělohlávek, Jan Chaloupecký, Jiří Kout

Dramaturgie: Jan Panenka

Choreografie: Daniel Wiesner

Kostýmy: Jan Skalický

Hudební nastudování: Jiří Bělohlávek

Sbormistr: Milan Malý, Pavel Vaněk

Scéna: Petr Peřina

Stařenka: Libuše Márová, Jana Hanusová

Laca: Vladimír Doležal, Peter Dvorský, Jan Vacík, Štefan Margita

Števa: Aleš Briscein, Miroslav Dvorský, Jan Ježek, Bohdan Petrović, Ľudovít Ludha

Kostelnička: Antonie Denygrová, Jindřiška Rainerová, Eva Urbanová, Judith Forst, Anja Silja

---

¹¹⁰ *Ročenka Národního divadla, sezona 1995 – 1996*, Praha: Národní divadlo, zpracovali pracovníci ústředního archivu ND, uměleckých správ jednotlivých souborů a personálního oddělení, odpovědný redaktor Zdeněk Staňkovský, ND 1996, str. 85.

¹¹¹ Následující údaje o opeře čerpány z: *Její pastorkyňa, Archiv ND*, [online], Praha: Národní divadlo, [citováno 2011-02-01], dostupné z URL <<http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Inscenace.aspx&ic=13&pn=456affcc-f401-4000-aaff-c11223344aaa&sz=0&zz=OPR&fo=000>>

Jenůfa: Lívía Ághová, Helena Kaupová, Gabriela Beňačková

Stárek: Ivan Kusnjer, Aleš Hendrych, Jiří Sulženko

Rychtář: Antonín Švorc, Jiří Kalendovský

Rychtářka: Jitka Soběhartová, Daniela Šounová-Brouková

Pastuchyňa: Marta Cihelníková, Pavla Aunická

Karolka: Alice Randová, Pavla Vykopalová, Jitka Svobodová, Simona Procházková

Jano: Martina Bauerová, Iva Hošpesová, Dana Čapková

Barena: Hana Jonášová, Jana Jonášová, Věra Nováková

Tetka: Hana Beranová, Alena Pavlíková

Hlas: Karel Černý, Roman Janoušek, Pavel Novák

Rok poté, co se Josef Průdek stal uměleckým šéfem opery v Národním divadle, měly premiéru dva jeho poměrně odlišné režijní počiny – opera Leoše Janáčka *Její pastorkyňa* a církevní opera Petra Ebena *Jeremias*.

Nastudování *Její pastorkyně* označil Josef Průdek za svou vůbec nejzajímavější práci, protože se jednak dostal do společnosti skvělých pěvců (bratři Dvorští, Gabriela Beňačková atd.) a inscenátorů (zejména Jiří Bělohlávek), a jednak představení zaznamenalo velký úspěch nejen v Národním divadle, ale i na zájezdech v cizině.¹¹²

Tato opera byla, tentokrát v Průdkově režii, od roku 1916 uvedena v Národním divadle již po desáté. Během příprav inscenace však došlo k neshodám v hudebně dramatické koncepci mezi režisérem a dirigentem na jedné straně a některými pěvci na straně druhé. V rámci realisticko-symbolického pojetí Janáčkovy partitury, objasnění charakterů a motivů jednání některých postav a logického navazování replik a dialogů (např. následné repliky Stařenky, která je bez této árie nelogická) se inscenátoři rozhodli otevřít hudebně působivou a významově důležitou árii Kostelničky v závěru rekrutské scény „Aji on byl zlatohřivý“, která

---

¹¹² Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 25. října 2010.

se v této opeře tradičně vyškrtává.¹¹³ Josef Průdek obhajoval důležitost tohoto monologu, neboť se jím vysvětluje, proč Kostelnička odmítá Števuův sklon k alkoholismu (její muž byl také alkoholikem).¹¹⁴ Jedna z představitelk Kostelničky, navíc tehdejší ředitelka Státní opery v Praze Eva Randová, však odmítla zpívat part rozšířený o tuto árii s odůvodněním, že již Kostelničku takto zpívala a zmíněná árie pouze retarduje děj. Proto od realizace opery odstoupila a v roli ji nahradila Eva Urbanová. V *Hudebních rozhledech* byla otištěna informace, že s Evou Randovou odešly také dvě slovenské pěvecké hvězdy – Štefan Margita a Gabriela Beňačková.¹¹⁵ Josef Průdek ovšem upřesňuje: „Štefan Margita vstoupil do inscenace až v průběhu repríz, neboť v době studia inscenace měl zahraniční závazky. Gabriela Beňačková v inscenaci vystupovala při výjimečných představeních – např. zájezd opery Národního divadla do Japonska.“¹¹⁶

Další potíží bylo již výše zmíněné Průdkovo odmítnutí a navrácení první verze scény výtvarníkovi Petru Peřinovi do Vancouveru. Nová, přepracovaná verze však byla kritiky vysoko ceněna, věnujme jí tedy větší pozornost: „(...) výtečná scéna Petra Peřiny v hrubých rysech naznačující náves s mlýnem nebo Kostelniččinu jizbu. Ta je načrtnutá na průhledném textilu, skrz nějž můžeme v určitých momentech vidět příchozí osoby před chalupou nebo mrazivé zimní nebe plné mihotavých hvězd. Režisér užívá dvou prostorů současně: můžeme být přítomni ve světnici na svatbě a přitom venku pozorovat vyděšené svědky nálezu utopeného dítěte. Jako zlověstný podtón se scénami prolíná promítaný obraz prudké vody. Celá řada podobných jemně nevtíravých nápadů orientuje diváka v psychologických hlubinách postav a dokresluje strohou stavbu Janáčkovy dramatu.“¹¹⁷

Scéna měla podtrhnout realisticko-symbolické pojetí Janáčkovy partitury, „(...) proto je náznak konkrétního dějiště natěsnaný u portálu na široké plošině, která ubíhá do černé hlubiny jeviště, proto je vše důsledně z jedněch hrubě opracovaných světlých prken. V prvním jednání oba konce společného prostoru (ten reálný vystačil se siluetou mlýna a několika plůtky) symbolicky oddělovala i spojovala vrata, z nichž v působivě rozehrané předehře vyběhla Jenůfa vyhlížet jak svého Števu, tak svůj osud – proto jí při návratu plošina mohla pod nohama ujíždět jako ledová kra, proto mohla scénu ozvláštnit projekce vzrušeně se vlnící vodní hladiny, proto svou symbolickou anabázi, pohybově ozřejmující rozpoložení jejího

---

¹¹³ HERMAN, Josef, *Divadelní noviny*, ročník 6, číslo 10/1997, vyšlo 13. května 1997, str. 4.

¹¹⁴ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 22. listopadu 2010.

¹¹⁵ BARANČICOVÁ, Svatava, *Hudební rozhledy*, ročník L, číslo 6/1997, str. 19.

¹¹⁶ Z elektronického dopisu od Věry Průdkové ze dne 12. února 2011.

¹¹⁷ BARANČICOVÁ, Svatava, *Hudební rozhledy*, ročník L, číslo 6/1997, str. 20.

nitra, mohla Jenůfa zakončit realistickým krájením brambor. Jenže v dalších dvou jednáních jeviště přehradila umělohmotná průsvitná plachta ve tvaru obřího venkovského stavení, před níž je dřevěná pec a selský nábytek jak z Krásné jizby! V plachtě je zasazeno dřevěné okénko a dveře – jako kdyby vám nalili ušlechtilý čaj do umělohmotného kelímku! Přitom plachta umožňuje jen už poněkud ilustrativní projekci hvězdné oblohy a vodního gejzíru při hrůzném činu Kostelničky s dítětem k potoku za zády Jenůfky procitající v jizbě – bez plachty by to byla akce analogická poeticky rozehrané předejře. Stejně zbytečné jsou po mém soudu dveře vedoucí „za humna“, jen aby Kostelnička realisticky nenesla dítě rovnou z chalupy.¹¹⁸

Střízlivou a syrovou realitu doplňují jednoduché kostýmy nevýrazných barev a strohá věcnost režijního pojetí. V kritikách se objevují polemiky nad Průdkovým pojetím Kostelničky coby v podstatě hodné ženy, jež dítě Jenůfy zabila z oddanosti k ní, což je považováno za diskutabilní posun charakteru a děje. Přesto „(...) v globálu Průdkova drobnokresba vedla k cíli převyprávět oproštěný příběh na hraně mezi prostou realitou a tíživým snem. Průdek opět a právem spoléhal na herecké detaily, opřené na jedné straně o stroze všední kostýmy Jana Skalického a na druhé o gesto i ducha Janáčkovy obrazivé hudby, jimiž zpřehlednil charaktery, vztahy a motivace postav lépe nežli oplachtěnou a promítanou scénou.“¹¹⁹ „Režie Josefa Průdka přesně vyhmátla dusné ovzduší moravského venkova, kde se pod slupkou zachovalosti tají stará i nově vzniklá rodinná traumata, ústící v konečnou tragédii.“¹²⁰

Kladné hodnocení obdrželo hudební nastudování a výkon orchestru pod taktovkou Jiřího Bělohávků, stejně tak výkony pěvců v hlavních rolích, zejména Evy Urbanové, Heleny Kaupové, Jana Vacíka a Ivana Kusnjera, kteří „(...) pod vedením J. Průdka hrají velmi přirozeně a opravdově.“¹²¹ Pod drobnohledem kritik byla především Eva Urbanová – nejen kvůli zástupu za Evu Randovou, ale též kvůli ztvárnění Kostelničky, pro niž údajně typologicky neodpovídala věkem a fyziologií. Za roli však sklídila velké uznání nejen pěvecké, ale i herecké.

Inscenace byla po jistých prvotních potížích nakonec velmi úspěšná. Josef Průdek zorganizoval několik zájezdů po Čechách i do ciziny. 27. září 1998 se *Její pastorkyňa* v rámci

---

¹¹⁸ HERMAN, Josef, *Divadelní noviny*, ročník 6, číslo 10/1997, vyšlo 13. května 1997, str. 4.

¹¹⁹ HERMAN, Josef, *Divadelní noviny*, ročník 6, číslo 10/1997, vyšlo 13. května 1997, str. 4.

¹²⁰ BARANČICOVÁ, Svatava, *Hudební rozhledy*, ročník L, číslo 6/1997, str. 20.

¹²¹ BARANČICOVÁ, Svatava, *Hudební rozhledy*, ročník L, číslo 6/1997, str. 20.

festivalu Moravský podzim hrála v Janáčkově divadle v Brně.¹²² 22. a 24. října 1999 jel soubor do Japonska, kam byly dekorace převáženy lodí po několik měsíců.¹²³ Umělci vystoupili v New national theatre Tokyo. Představení se konala u příležitosti 10. výročí sametové revoluce v Čechách a měla takový úspěch, že byla tamními novináři vyhlášena inscenací roku. 19., 23. a 25. února 2000 se *Její pastorkyňa* hrála v Grand theatre v Hongkongu (Hongkong cultural centre) na prestižním operním festivalu. Josef Průdek postřehl větší chlad publika a menší aplaus, ale to se dá přičítat tamním zvyklostem a konzervativnější nátuře lidí. V květnu roku 2000 soubor připravil *Její pastorkyni* v koprodukcii s lisabonským divadlem Teatro nacional de Sao Carlos – sólisté a orchestr zůstal český, sbor a balet zastoupili portugalsí umělci. Představení v Lisabonu se konala 2., 4., 6. a 8. května 2000. Na podzim toho roku (22. a 23. září) své zahraniční cesty soubor ukončil vystoupením ve Slovenském národním divadle v Bratislavě.¹²⁴

JEREMIAS

Duchovní opera Petra Ebena

Premiéra: 25. května 1997 v Katedrále sv. Víta (derniéra 2. dubna 1999)¹²⁵

Libreto: Petr Eben podle Stefana Zweiga

Dirigent: Bohumil Kulínský

Scéna a kostýmy: Andrzej Kreütz Majewski

Sbormistr: Milan Malý

Pohybová spolupráce: Irena Janovcová

Dramaturgie: Jan Panenka

---

¹²² *Ročenka Národního divadla, sezona 1997 – 1998*, Praha: Národní divadlo, zpracovali pracovníci ústředního archivu ND, uměleckých správ jednotlivých souborů a personálního oddělení, odpovědný redaktor Zdeněk Staňkovský, ND 1998, str. 151.

¹²³ *Ročenka Národního divadla, sezona 1999 – 2000*, Josef Průdek: Slovo šéfa opery, Praha: Národní divadlo, zpracovali pracovníci ústředního archivu ND, uměleckých správ jednotlivých souborů a personálního oddělení, odpovědný redaktor Zdeněk Staňkovský, ND 2000, str. 6.

¹²⁴ *Ročenka Národního divadla, sezona 2000 – 2001*, Praha: Národní divadlo, zpracovali pracovníci ústředního archivu ND, uměleckých správ jednotlivých souborů a personálního oddělení, odpovědný redaktor Zdeněk Staňkovský, ND 2001.

¹²⁵ Údaje o opeře čerpány z: *Ročenka Národního divadla, sezona 1996 – 1997*, Praha: Národní divadlo, zpracovali pracovníci ústředního archivu ND, uměleckých správ jednotlivých souborů a personálního oddělení, odpovědný redaktor Zdeněk Staňkovský, ND 1997, str. 23.

Vypravěč: Vladimír Doležal

Jeremias: Ivan Kusnjer

Matka: Lenka Šmídová

Baruch: Jan Ježek

Zedekia: Miloslav Podskalský

První izraelský válečník: Bohdan Petrović

Druhý izraelský válečník: Aleš Hendrych

První asyrský válečník: Vladimír Okénko

Druhý asyrský válečník: Jiří Kalendovský

První muž: Dalibor Jedlička

Druhý muž: Roman Gottlieb

Duchovní opera o pěti obrazech podle dramatu Stefana Zweiga tvořila ojedinělý umělecký počín mezi režijními pracemi Josefa Průdka a do té doby i mezi opusy Petra Ebena. Ten považuje setkání s Zweigovým dramatem za osudové – naprosto ho uhranulo poselství díla – boj jedince s násilím a síla i tragika lidského ducha. Při kompozici se potýkal s překladem a redukcí německého textu na rozsah církevní opery (durata cca 2,5 h), což se mu podařilo až ve třetí verzi. Také duchovní námět opery brzdil její uvedení před rokem 1989. V roce 1997 se slavilo tisící výročí úmrtí sv. Vojtěcha, a proto se na Petra Ebena s prosbou o uvedení *Jeremiase* právě v tomto roce obrátilo Pražské arcibiskupství, ale i Pražský hrad, Národní divadlo, organizátoři Pražského jara 1997 a vedení Českého rozhlasu (nabídka již z roku 1995).¹²⁶

Nakonec byla tedy zcela vyprodaná premiéra uskutečněna při příležitosti 25. ročníku Pražského jara 1997 (25. května) v katedrále sv. Víta na Pražském hradě. Úvodní slovo pronesl kardinál Miloslav Vlk, přítomen byl i tehdejší prezident České republiky Václav

---

¹²⁶ BARANČICOVÁ, Svatava, *Hudební rozhledy*, ročník L, číslo 5/1997, str. 4.

Havel.¹²⁷ O toto dílo byl nezvyklý zájem. Premiéru přenášela Česká televize i kanál 3 SAT, který zprostředkoval přímý přenos do Německa, Rakouska a Švýcarska, Český rozhlas pořídil studiovou nahrávku, vzniklo CD a hudební nakladatelství Schott vydalo partituru.¹²⁸

Jeremias je dramatická, interpretačně i posluchačsky značně náročná opera s biblicko-filosofickým přesahem. Byť Petr Eben neopouští klasickou formu, tonalitu a tematickou práci, je opera pojata moderně, ať již nezvyklými harmoniemi, tak kupříkladu odlišnými charakteristikami sólových partů, které jsou ozvláštňeny např. melismaty či synagogálními zpěvy. Zajímavé je též obsazení třináctičlenného orchestru: smyčcové a dechové kvinteto, trubka, trombón, bicí a varhany. Velký význam má v opeře slovo – jednotlivé výstupy jsou propojeny mezihrami a uvedeny vypravěčem, text je často deklamován. Bohužel akustika katedrály sv. Víta je dosti problematická, v zadní části chrámu je zvuk tlumený, což mělo značný vliv na srozumitelnost textu i na zřetelnost hudby.¹²⁹

Kritikami velmi ceněným výkonem byla obzvláště náročná titulní role Jeremiase, kterého ztvárnil Ivan Kusnjer. Stejně tak dirigentská práce Bohumila Kulínského, který zde vůbec poprvé spolupracoval s Josefem Průdkem a byl jím na základě této spolupráce posléze jmenován šéfdirigentem opery Národního divadla (díky pozdějším výsledkům ho Josef Průdek potvrdil v této funkci do roku 2001).¹³⁰

Kritička v Hudebních rozhledech skládá kompliment Majewského zlatisté scéně a kostýmům a také Průdkově režii, která „(...) řadou inscenačních nápadů podpořila hudební stránku i myšlenkové vyznění opery.“¹³¹ Kritička v Divadelních novinách však byla jiného názoru, pro ni symbolická myšlenka a poselství míru zanikaly v prosté ilustraci děje: „(...) Josefu Průdkovi se nepodařilo z osobité atmosféry chrámu vytěžit ozvláštňení tradičních režijních postupů. Základním vyjadřovacím prostředkem se stala velká výmluvná gesta a jasně členěné rozmíst'ování postav, střídané v pomalém tempu a sestavované do živých obrazů.“¹³²

---

¹²⁷ *Jeremias*, *Archiv ND*, [online], Praha: Národní divadlo, [citováno 2011-02-02], dostupné z URL <<http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Inscenace.aspx&ic=1305&sz=0&fo=000&ju=0&abc=0&pn=456affcc-f401-4000-aaff-c11223344aaa>>

¹²⁸ VONDROVICOVÁ, Kateřina, *Hudební rozhledy*, ročník L, číslo 7/1997, str. 16.

¹²⁹ VONDROVICOVÁ, Kateřina, *Hudební rozhledy*, ročník L, číslo 7/1997, str. 16.

¹³⁰ *Ročenka Národního divadla*, sezona 1997 – 1998, Josef Průdek: Úvodní slovo šéfa opery, Praha: Národní divadlo, zpracovali pracovníci ústředního archivu ND, uměleckých správ jednotlivých souborů a personálního oddělení, odpovědný redaktor Zdeněk Staňkovský, ND 1998, str. 6.

¹³¹ VONDROVICOVÁ, Kateřina, *Hudební rozhledy*, ročník L, číslo 7/1997, str. 16.

¹³² HAVLÍKOVÁ, Helena, *Divadelní noviny*, ročník 6, číslo 13/1997, vyšlo 24. června 1997, str. 4.

Představení však mělo každopádně nevídaný úspěch. Po dvou uvedeních v chrámu sv. Víta předvedl operní soubor *Jeremiase* na Smetanově Litomyšli 26. června 1998.¹³³ Další rok se opera přesunula do Národního divadla v Praze, kde se konala obnovená premiéra dne 23. března 1999.¹³⁴

PRODANÁ NEVĚSTA

Opera Bedřicha Smetany

Premiéra: 5. června 1999 v Národním divadle v Praze (derniéra 13. června 2004)¹³⁵

Libreto: Karel Sabina

Dirigent: Bohumil Kulínský, Martin Doubravský, Jan Chaloupecký, Přemysl Charvát, Petr Šumník

Dramaturgie: Jan Panenka

Choreografie: Libor Vaculík

Kostýmy: Jan Skalický

Hudební nastudování: Bohumil Kulínský

Sbormistr: Pavel Vaněk

Scéna: Boris F. Kudlička

Krušina: Pavel Červinka, Zdeněk Hlávka, Ivan Kusnjer,

Ludmila: Antonie Denygrová, Jindřiška Rainerová, Yvona Škvárová

---

¹³³ *Ročenka Národního divadla, sezona 1997 – 1998*, Praha: Národní divadlo, zpracovali pracovníci ústředního archivu ND, uměleckých správ jednotlivých souborů a personálního oddělení, odpovědný redaktor Zdeněk Staňkovský, ND 1998, str. 151.

¹³⁴ PANENKA, Jan, *Ročenka Národního divadla, sezona 1998 – 1999*, Praha: Národní divadlo, zpracovali pracovníci ústředního archivu ND, uměleckých správ jednotlivých souborů a personálního oddělení, odpovědný redaktor Zdeněk Staňkovský, ND 1998, str. 21.

¹³⁵ Údaje o opeře čerpány z: *Prodaná nevěsta, Archiv ND*, [online], Praha: Národní divadlo, [citováno 2011-02-02], dostupné z URL <<http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Inszenace.aspx&ic=7&pn=456affcc-f401-4000-aaff-c11223344aaa&sz=0&zz=OPR&fo=000>>

Mařenka: Dana Burešová, Eva Dřízgová, Eva Jenisová, Helena Kaupová, Klaudia Dernerová, Jitka Svobodová, Iveta Matyášová, Iveta Jiříková

Mícha: Milan Bürger, Zdeněk Harvánek, Aleš Hendrych, Miloslav Podskalský,

Háta: Libuše Márová, Yvona Škvárová, Lenka Šmídová, Miroslava Volková

Vašek: Aleš Briscein, Jaroslav Březina, Otokar Klein, Ladislav Elgr

Jeník: Aleš Briscein, Tomáš Černý, Miroslav Dvorský, Valentin Prolat, Adam Zdunikowski

Kecal: Bohuslav Maršík, Jiří Sulženko, Luděk Vele

Principál: Alfréd Hampel, Jan Ježek, Jan Ondráček, Josef Škrobánek, Miroslav Švejda

Esmeralda: Martina Bauerová, Věra Nováková, Libuše Vondráčková

Indián: Zdeněk Harvánek, Jan Šváb

Po naprosto výjimečné církevní opeře se Josef Průdek pustil do režie naopak zcela klasické opery, která byla na prkna Národního divadla v roce 1999 uvedena již po osmnácté od roku 1883. Tradice, s níž je opera neustále na repertoáru Národního divadla, se odráží i ve způsobu nastudování. Záměr Josefa Průdka a jeho inscenačního týmu byl představit Smetanovu *Prodanou nevěstu* tentokrát bez národního patosu a sentimentu, bez folklórních nánosů, pokud možno realisticky a věcně. Výsledek se ukázal být diskutabilní – alespoň tak to vyplývá z dobových recenzí.

Inscenace národní opery se zdá být vždy trochu riskantní – může svádet k zakonzervované tradici vlastenectví a rozličných klišé. V devadesátých letech minulého století se ve světě objevoval trend nekonvenčních, avantgardních, experimentálních, provokativních, dalo by se říci někdy až extrémních přístupů k národním operám. Většinou vzbudily stejně tak velký odpor jako rozruch. Z kritických ohlasů na Průdkovo nastudování *Prodané nevěsty* lze vysledovat, že stojí někde uprostřed, na půli cesty mezi klasickým a inovativním přístupem, byť záměrem byl mnohem radikálnější zásah do pojetí této opery.

Začneme-li scénou, pak ústředním objektem na jevišti je otočný několikapatrový dům bez boční zdi, kde se odehrává většina situací. Poměrně zajímavý nápad však byl shledán nepraktickým a zbytečným: „(...) budova mnoho volného prostoru neponechává, působí

technicky neobratně a také akusticky se nezdá výhodná.¹³⁶ Stejně tak řešení kostýmů „(...) nebarevného civilu v napůl městském střihu (...)“¹³⁷.

Režii Josefa Průdka se ponejvíce vyčítala nedůslednost v jeho inovačním záměru. Oprošťuje příběh od vesnické idyly množstvím humorných realistických detailů, čímž jej také zasazuje do konkrétnější moderní doby: lahvové pivo Pilsner Urquell, jízdní kola, žehličky, fotoaparáty, gramofony, telefony, šlapací dynamo atd.¹³⁸ Na druhé straně však představuje pečlivě nacvičenou choreografii krojované polky a dalších tanečních a sborových výstupů. To vše navíc vypadá velmi popisně a ilustrativně: „(...) Záplava detailů a detailíčků by prostě musela mít vyšší smysl než jen ilustrovat situace, navíc na jedné straně s naivní doslovností a na druhé se stylovými, logickými a historickými nepravděpodobnostmi, z nichž usvědčuje už libreto. (...) Průdek jenom jinými, převážně šedivými pastelkami vybarvil scéný situační komedie, časově posunutú na přelom století a zatěžkané motivacemi jednání postav jako z realistického dramatu.“¹³⁹

Oceněna je však Průdkova práce s herci: „(...) Vlastní herecké řešení scén však už tradičně patří k Průdkově režijní síle, bývá vtipné a logické už proto, že vychází z osobností pěvců.“¹⁴⁰ Pěvecké výkony nebyly příliš vyzdvihovány, zato herecké ano, zejména v případě „kongeniálního“ Jaroslava Březiny v roli Vaška: „(...) Snaha vystavět dramatické situace a dát každé figurce psychologický profil vyšla režisérovi nejlépe ve scénách Vaška.“¹⁴¹

Výrazně v očích kritiků neuspěl se svým hudebním nastudováním dirigent Bohumil Kulínský, kterému byla vyčítána přílišná uspěchanost, určená až extrémní tempa, „(...) přitom stejně jako Průdkovi i jemu se nedá upřít mnoho detailní práce, včetně některých retuší partitury (...) a hlavně odstranění nánosů předchozích úprav.“¹⁴² Podle kritičky MF DNES tím však Bohumil Kulínský nejlépe odstranil přílišnou dekorativnost partitury přesně v intencích režijní koncepce Josefa Průdka, nechal orchestr hrát bez sentimentu a s pěvci

---

¹³⁶ SOMEŠ, Jaroslav, *Hudební rozhledy*, ročník LII, číslo 8/1999, str. 20.

¹³⁷ SOMEŠ, Jaroslav, *Hudební rozhledy*, ročník LII, číslo 8/1999, str. 20.

¹³⁸ SOMEŠ, Jaroslav, *Hudební rozhledy*, ročník LII, číslo 8/1999, str. 19.

¹³⁹ HERMAN, Josef, *Divadelní noviny*, ročník 8, číslo 13/1999, vyšlo 22. června 1999, str. 5.

¹⁴⁰ HERMAN, Josef, *Divadelní noviny*, ročník 8, číslo 13/1999, vyšlo 22. června 1999, str. 5.

¹⁴¹ DRÁPELOVÁ, Věra, *MF DNES* ze dne 8. června 1999, rubrika Kultura, Praha: MAFRA, a. s., str. 19, archiv MF DNES na internetu, dostupné z URL <<http://mfdnes.newtonit.cz/default.asp?cache=7723598>>

¹⁴² HERMAN, Josef, *Divadelní noviny*, ročník 8, číslo 13/1999, vyšlo 22. června 1999, str. 5.

vypracoval přesnou dikci. „Je to zdánlivě věcné, ale propracované, svižné, svěží a v konečném efektu dramatické hudební nastudování.“¹⁴³

Jak vidno z ne příliš příznivých, ale často i rozporných reakcí kritiků, není inscenování národní opery zrovna vděčnou prací. Uchopení námětu vždy vyvolá diskusi, ať je již tradiční a konzervativní, nebo spíše experimentální a novátorské.

SMRT HIPPODAMIE

Scénický melodram Zdeňka Fibicha

Premiéra: 22. října 2000 v Národním divadle (derniéra 6. listopadu 2000)¹⁴⁴

Libreto: Jaroslav Vrchlický

Úprava textu: Jan Hančil

Dirigent: Bohumil Kulínský

Dramaturgie: Jan Hančil

Choreografie: Daniel Wiesner

Kostýmy: Eva Farkašová-Zálešáková

Sbormistr: Pavel Vaněk

Scéna: Ján Zavarský

Pelops: Alois Švehlík

Hippodamie: Hana Maciuchová

Atreus: Ondřej Vaněk

---

¹⁴³ DRÁPELOVÁ, Věra, *MF DNES* ze dne 8. června 1999, rubrika Kultura, Praha: MAFRA, a. s., str. 19, archiv MF DNES na internetu, dostupné z URL <<http://mfdnes.newtonit.cz/default.asp?cache=7723598>>

¹⁴⁴ Údaje o melodramu čerpány z: *Smrt Hippodamie, Archiv ND*, [online], Praha: Národní divadlo, [citováno 2011-02-03], dostupné z URL <<http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Inscenace.aspx&ic=314&pn=456affcc-f401-4000-aaff-c11223344aaa&sz=0&zz=OPR&fo=000>>

Thyestes: Michal Jagelka

Chryssipos: Tomáš Petřík

Airopa: Jana Janěková ml.

Myrtillos: Bořivoj Navrátil

Jolos: Miroslav Doležal

Soudce zápasů: Jan Šváb

Pěvec: Radovan Lukavský

Hoch: Filip Tomsa, Tomáš Malík

Po klasické národní opeře se Josef Průdek pustil do režie dnes poměrně ojedinělého žánru scénického melodramu. V roce 2000 k tomu byla výborná příležitost – slavilo se stopadesáté výročí narození a zároveň sté výročí úmrtí našeho největšího tvůrce melodramu Zdeňka Fibicha. Národní divadlo spojilo operní a činoherní soubor, který pod vedením Josefa Průdka nastudoval poslední část Fibichovy nejslavnější melodramatické trilogie *Smrt Hippodamie*. V tomto divadle to bylo teprve šesté a do této doby poslední představení *Smrti Hippodamie* od roku 1891 – od předchozího uvedení uplynulo dlouhých 25 let.¹⁴⁵

Josef Průdek tuto inscenaci označil za jednu ze svých nejzajímavějších režijních prací.¹⁴⁶ Setkal se zde s vynikajícími představiteli tentokrát činoherního oboru a vyzkoušel si nelehký žánr melodramu, který má zvláštní zákonitosti a striktní pravidla. Dramatické herectví je zde limitováno hudbou, což pro herce není snadné a vyžaduje to jistý talent a cit. Hudba a slovo musejí být v souladu – tento problém byl nyní vyřešen technicky použitím mikroportů, což vyvolalo mnohé diskuse. Navíc určitou potíží byla malá srozumitelnost Vrchlického textu, o jehož úpravu se postaral Jan Hančil. Svými zásahy text hlavně

---

¹⁴⁵ *Smrt Hippodamie*, *Archiv ND*, [online], Praha: Národní divadlo, [citováno 2011-02-03], dostupné z URL <<http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Titul.aspx&ti=314&sz=0&abc=S&pn=456affcc-f401-4000-aaff-c11223344aaa>>

¹⁴⁶ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 25. října 2010.

zprehlednil. Na představení se snesla spousta rozporných názorů hlavně ze strany odborných kritiků, vřelého přijetí mu se však dostalo od diváků a zahraničních novinářů.¹⁴⁷

Záměrem Josefa Průdka je novoromantický melodram pojmout civilněji, realističtěji, bez přehnaného patosu, čehož bylo možné si všimnout už v předchozích jeho režijních koncepcích. Stěžejním dokladem této koncepce je scéna a kostýmy. Je zde sice navozen odkaz k antice celkovou secesní výpravou, ale velmi brzy je zdobnost a dekorativnost tohoto uměleckého směru narušena modernějšími až strohými prvky. Jsou-li herci v prvním dějství oblečení v dlouhých antických róbách, v druhém pak již ve společenských oděvech z konce 19. století a v závěru v běžném civilním ošacení přibližně z meziválečných let 20. století, jako by dílo vypovídalo spíše o době, v níž vzniklo, než o té, ve které se odehrává.¹⁴⁸ Nasvícení scény v pastelových barvách navozuje lyrickou impresionistickou atmosféru, krásný nábytek na jevišti je secesní, náznaky symbolismu se objevují u herců, které Josef Průdek vedl „(...) k obřadným přehledným gestům a pohybům, k symbolistnímu výtvarně významovému rozmístění zejména i chóru, který, po dlouhé minuty sošně strnulý a poté ostře rozhybaný, dotvářel symbolistické scénické prostředí.“¹⁴⁹ Toto přerývání a mísení stylů může vytvářet dojem nevyrovnanosti a nezakotvenosti pojetí, což však Hana Maciuchová vyvrací slovy: „(...) Ale ten rozpor je v samotné postavě Hippodamie. V tom, jak je zmítaná mnoha protichůdnými pocity, neláskou svého muže, vlastní láskou k dětem, schopností barbarsky ublížit, z nenávisti zabít. Nemá čisté ani srdce, ani dlaň, ani svědomí. Její boj o důvěru je osudově prohraný. Překročila míru – a přijímá trest, chce zemřít! Prohlédne, že viny a chyby jsou součástí neřádu a neladu, který se šíří přes bezmoc lidí, kteří si namlouvají, že svou hanbu vykoupili.“¹⁵⁰

Spíše střízlivější koncepci narušuje poněkud monumentální zvuk orchestru, vedeného dirigentem Bohumilem Kulínským, který partituru předvedl „(...) s větším zaujetím pro fortissima nežli pro pianissima (...)“¹⁵¹ a „(...) nešetřil co do tempa i dynamiky (...)“¹⁵². Také

---

¹⁴⁷ HANČIL, Jan, *Ročenka Národního divadla*, sezona 2000 – 2001, Praha: Národní divadlo, zpracovali pracovníci ústředního archivu ND, uměleckých správ jednotlivých souborů a personálního oddělení, odpovědný redaktor Zdeněk Staňkovský, ND 2001, str. 10.

¹⁴⁸ Autor -js- (pravděpodobně Jitka Slavíková), *Hudební rozhledy*, ročník LIV, číslo 4/2001, str. 25.

¹⁴⁹ HERMAN, Josef, *Divadelní noviny*, ročník 9, číslo 19/2000, vyšlo 14. listopadu 2000, str. 6.

¹⁵⁰ SÍLOVÁ, Zuzana, *Divadelní noviny*, Rozhovor s Hanou Maciuchovou, ročník 10, číslo 2/2001, vyšlo 23. ledna 2001, str. 9.

¹⁵¹ HERMAN, Josef, *Divadelní noviny*, ročník 9, číslo 19/2000, vyšlo 14. listopadu 2000, str. 6.

¹⁵² DRÁPELOVÁ, Věra, *MF DNES* ze dne 26. října 2000, rubrika Kultura, Praha: MAFRA, a. s., str. 18, archiv MF DNES na internetu, dostupné z URL <<http://mfdnes.newtonit.cz/default.asp?cache=944240>>

pozměnil orchestrální předeheru, když „(...) předsunul velký olympijský pochod před celý kus jako ouverturu.“¹⁵³

Velmi výrazné a kvalitativně rozdílné byly výkony herců. Oceněna byla především Hana Maciuchová, jejíž Hippodamie se chová více jako současná emancipovaná žena než atavistická barbarka, a dále Bořivoj Navrátil, který s Radovanem Lukavským a Miroslavem Doležalem jako jeden z mála herců bezpečně ovládá techniku melodramu. Haně Maciuchové i Aloisi Švehlíkovi „(...) chyběla melodičnost hlasu a cit pro hudební intonaci (...)“¹⁵⁴. O vztahu k Fibichově hudbě Hana Maciuchová řekla: „Je dominující součást představení. Partituru jsem nejdřív podceňovala. Hipodamie mě fascinovala, dobývala jsem se k ní jako činoherní herečka. Ale pánové korepetitoři a pak dirigent Kulínský naváděli mou hudební představivost tak dlouho, až jsem uslyšela motivy figur a repliky hudby. Teď ji poslouchám pokorně a vášnivě, je moje opora, navigace emocionální hladiny i psychologických proměn.“¹⁵⁵

Naopak generaci mladších herců je vytýkáno, že si s melodramem vůbec nevědí rady jak herecky, tak deklamačně, kdy spíše nepříjemně křičí přes orchestr a „(...) z toho vychází monotónně patetické recitování tu a tam přervané křečovitým zasípáním.“¹⁵⁶ Vyniká mezi nimi jen Tomáš Petřík a to zejména svým charismatem.

Největším problémem se však jevílo použití mikroportů, které mělo podpořit synchronizaci slova a hudby, lepší srozumitelnost a přenos textu z jeviště k divákům. To se sice podařilo, nicméně technická reprodukce zvuku snížila schopnost rozeznat tóny jednotlivých herců, „(...) oslabilu nuance projevu (...)“¹⁵⁷ a umocnila u diváka „(...) dojem, že poslouchá nahrávku doprovázenou jevištní akcí. Hlas není součástí ztvárněvané postavy, žije si svůj život kdesi v prostoru, bez figury. Technika měla hlavně uchránit herce před zrádnou snahou překřičet orchestr (...), avšak herci tak jako tak vesměs stojí a křičí přes orchestřiště.“¹⁵⁸

Celé drama je inscenátory na několika místech upraveno v intencích režijního pojetí. Asi nejvýznamnější je zásah do závěrečného dějství, kdy Myrtillos není Pelopsem usmrčen a

---

¹⁵³ Autor -js- (pravděpodobně Jitka Slavíková), *Hudební rozhledy*, ročník LIV, číslo 4/2001, Praha, str. 24.

¹⁵⁴ HERMAN, Josef, *Divadelní noviny*, ročník 9, číslo 19/2000, vyšlo 14. listopadu 2000, str. 6.

¹⁵⁵ SÍLOVÁ, Zuzana, *Divadelní noviny*, Rozhovor s Hanou Maciuchovou, ročník 10, číslo 2/2001, vyšlo 23. ledna 2001, str. 9.

¹⁵⁶ DRÁPELOVÁ, Věra, *MF DNES* ze dne 26. října 2000, rubrika Kultura, Praha: MAFRA, a. s., str. 18, archiv MF DNES na internetu, dostupné z URL <<http://mfdnes.newtonit.cz/default.asp?cache=944240>>

¹⁵⁷ HERMAN, Josef, *Divadelní noviny*, ročník 9, číslo 19/2000, vyšlo 14. listopadu 2000, Praha, str. 6.

¹⁵⁸ DRÁPELOVÁ, Věra, *MF DNES* ze dne 26. října 2000, rubrika Kultura, Praha, str. 18, archiv MF DNES na internetu, dostupné z URL <<http://mfdnes.newtonit.cz/default.asp?cache=944240>>

stává se „(...) personifikací viny a pomsty (...)“¹⁵⁹, což podporuje symbolické vyznění díla. Některé režijní nápady jsou však považovány za nestylové, např. používání reálných zvuků, pohyby davu v 1. dějství, plačky ve 3. dějství a rozhovor Hippodamie s Pelopsem v županu.

Přes podobné výhrady se kritici vesměs shodují, že šlo o dobrou inscenaci a doufali, že se udrží na repertoáru Národního divadla po delší dobu. Předpokládalo se, že po posledním představení 6. listopadu 2000 se inscenace obnoví v červnu roku 2001 a také se objeví na Smetanově Litomyšli.¹⁶⁰ V důsledku těžké autonehody a následné dlouhodobé rekonvalescence Aloise Švehlíka k tomu nakonec bohužel nedošlo, a tak se *Smrt Hippodamie* v režii Josefa Průdka dávala v Národním divadle pouze čtyřikrát.¹⁶¹

FIGAROVA SVATBA

Opera Wolfganga Amadea Mozarta

Premiéra: 9. února 2002 ve Stavovském divadle (derniéra dosud nebyla)¹⁶²

Libreto: Lorenzo da Ponte

Dirigent: Peter Feranec, Tomáš Netopil, Jan Chaloupecký, Oliver Dohnányi, Zbyněk Müller, Robert Jindra

Dramaturgie: Eva Petrášková

Choreografie: Daniel Wiesner

Kostýmy: Eva Farkašová-Zálešáková

Hudební nastudování: Peter Feranec

Sbormistr: Pavel Vaněk, Martin Buchta

Scéna: Ján Zavarský

---

¹⁵⁹ Autor -js- (pravděpodobně Jitka Slavíková), *Hudební rozhledy*, ročník LIV, číslo 4/2001, Praha, str. 25.

¹⁶⁰ HERMAN, Josef, *Divadelní noviny*, ročník 9, číslo 19/2000, vyšlo 14. listopadu 2000, Praha, str. 6.

¹⁶¹ Z elektronického dopisu od Věry Průdkové ze dne 12. února 2011.

¹⁶² Následující údaje o opeře čerpány z: *Figarova svatba*, *Archiv ND*, [online], Praha: Národní divadlo, [citováno 2011-02-03], dostupné z URL <<http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Inscenace.aspx&ic=370&pn=456affcc-f401-4000-aaff-c11223344aaa&sz=0&zz=OPR&fo=000>>

Figaro: Jiří Sulženko, František Zahradníček, Martin Malachovský, Adam Plachetka

Il conte di Almaviva: Roman Janál, Vratislav Kříž, Vladimír Chmelo, Martin Babjak, Martin Bárta, Jiří Hájek

La contessa di Almaviva: Dana Burešová, Helena Kaupová, Pavla Vykopalová, Jitka Svobodová, Iveta Jiříková

Susanna: Martina Bauerová, Zdena Kloubová, Martina Zadro, Věra Kavanová-Poláchová, Simona Houda-Šaturová, Petra Nôtová, Marie Fajtová, Kateřina Kněžíková, Radka Sehnoutková

Cherubino: Pavla Aunická, Pavla Vykopalová, Jana Štefáčková, Kateřna Jalovcová, Karolína Berková, Stanislava Jirků, Jana Wallingerová

Marcellina: Yvona Škvárová, Lenka Šmídová, Miroslava Volková, Eliška Weissová

Bartollo: Jiří Kalendovský, Luděk Vele, Jan Hladík, Zdeněk Plech

Basilio: Jaroslav Březina, Vladimír Doležal, Alexandr Sedláček, Antonín Valenta

Don Curzio: Jiří Ceé, Alfréd Hampel, Jiří Hruška, Jan Ondráček, Václav Lemberk, Miloslav Pelikán

Antonio: Zdeněk Harvánek, Aleš Hendrych, Bohuslav Maršík

Barbarina: Jana Sibera, Tereza Mátlová, Danuše Slachová, Alžběta Poláčková, Kateřina Kněžíková, Radka Sehnoutková, Yukiko Šrejmová Kinjo, Lucie Fišer Silkenová

Ambrosio: Jan Šváb, Richard Renner

První družička: Blanka Sládková, Gabriela Brázdová, Věra Polednová

Druhá družička: Věra Černá, Blanka Sládková, Gabriela Brázdová, Blanka Březinová, Věra Polednová, Nikola Houdková

Mozartovy opery tradičně do Stavovského divadla patří, a jsou proto na repertoáru nepřetržitě. Ztvárnění *Figarovy svatby* je dost možná stejným oříškem jako v případě klasické národní opery, a tudíž se zejména v devadesátých letech minulého století objevovaly snahy o

netradiční pojetí. Velký rozruch vzbudila inscenace Jaroslava Chundely, která byla již osmnáctou v řadě od roku 1887 a premiéru měla 8. října 1994.¹⁶³ Pojetí bylo vskutku kontroverzní, vycházející z freudovského motivu libida ovládajícího veškeré lidské jednání a myšlení. Řešení scény připomínalo ženský pohlavní orgán a ústředním objektem byla postel, na níž se odehrávala většina situací a o níž se sváděl celou dobu boj. Mnohé akce na jevišti byly značně vyzývavé, místy až nevkusné a vulgární.¹⁶⁴ I přes protichůdné reakce publika a kritiky se Chundelova *Figarova svatba* udržela na repertoáru Stavovského divadla dlouhých sedm let (derniéra 23. června 2001).¹⁶⁵

Devatenácté inscenace této opery se tedy ujal Josef Průdek. Byla to jeho poslední režijní práce pro Národní divadlo a opera se v jeho pojetí hraje ve Stavovském divadle dodnes¹⁶⁶. Tentokrát se o žádnou skandální inscenaci nejednalo, neboť Josef Průdek nemá ve zvyku zásadně zasahovat do klasické koncepce díla jako celku, ale spíše překvapuje v jednotlivostech, do historické zakotvenosti vkládá překvapivé moderní akce, rekvizity či momenty, oprostřuje dílo od tendenčního patosu či klišé. Na strohém stylově rokokovém jevišti je minimum nábytku a rekvizit a pěvci ztvárňují role uměřeně, rozhodně nepřehrávají. Poměrně klasická koncepce opery je ozvláštněna vtipnými detaily a náhlými vpády reality, např. když zahradník leze do pokoje po žebříku se stromečkem v ruce, nebo když hrabě Almaviva hraje golf. Kritika však tyto příjemné a zábavné momenty označila za „(...) milé, trochu nezbedné ilustrativní obrázky, které nepostrádají vnějškovou líbivost, k interpretaci situací a vztahů postav však nic podstatného nepřinesly.“¹⁶⁷ Opeře prý chyběl „(...) celkově koncízní, logice se nevzpírající výklad (...)“ a „(...) vážnou i jednotlivá situační řešení, všechny zápletkové scény jsou neobratné, (...) vskutku vtipných a živých míst je pomálu.“¹⁶⁸ Důsledné dotažení idey celé opery se bohužel zdá být stále se opakující výhradou k většině režii Josefa Průdka.

Velké pochvaly se dočkalo hudební nastudování Petera Ferance, který „(...) vystavěl partituru temporytmicky přehledně, logicky, s citem pro vtip situací (...)“¹⁶⁹ a také dynamika

---

¹⁶³ *Figarova svatba*, Archiv ND, [online], Praha: Národní divadlo, [citováno 2011-02-03], dostupné z URL <<http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Inscenace.aspx&ic=23&pn=456affcc-f401-4000-aaff-c11223344aaa&sz=0&zz=OPR&fo=000>>

¹⁶⁴ HAVLÍKOVÁ, Helena, *Divadelní noviny*, ročník 3, číslo 18/1994, vyšlo 1. listopadu 1994, str. 4.

¹⁶⁵ *Figarova svatba*, Archiv ND, [online], Praha: Národní divadlo, [citováno 2011-02-03], dostupné z URL <<http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Inscenace.aspx&ic=23&pn=456affcc-f401-4000-aaff-c11223344aaa&sz=0&zz=OPR&fo=000>>

¹⁶⁶ Tj. únor 2011.

¹⁶⁷ HERMAN, Josef, *Hudební rozhledy*, ročník LV, číslo 4/2002, str. 20.

¹⁶⁸ ŠALDOVÁ, Lenka, *Divadelní noviny*, ročník 11, číslo 5/2002, vyšlo 5. března 2002, str. 6.

¹⁶⁹ HERMAN, Josef, *Hudební rozhledy*, ročník LV, číslo 4/2002, str. 20.

je pečlivě propracovaná a pestrá.¹⁷⁰ Jen orchestr chyboval až příliš a souhra se nezdála být právě dokonalá. Pěvecké výkony však byly hodnoceny vysoko, ceněno bylo, že zpěváci jsou mladí, „(...) s hbitými jazyky a se svěžími, ohebnými hlasy, technicky zvládnutými. Krásné, lehounké zpívání, žádné ostré výšky dam (...)“¹⁷¹ Vynikala zejména Simona Houda-Šaturová a Roman Janál.

Figarovou svatbou se v roce 2002 uzavřela spolupráce Josefa Průdka s Národním divadlem ať již v oboru operní režie, tak na postu uměleckého šéfa opery. Vrátil se do Českých Budějovic a opět začal pracovat jako operní režisér pro Jihočeské divadlo. První jeho inscenací po návratu z Prahy byla opera Bohuslava Martinů *Den dobročinnosti* (premiéra 28. března 2003).¹⁷² Jednalo se vlastně o fragment této opery a Josef Průdek jej připravil ve spolupráci s tehdejším šéfem opery Jihočeského divadla a dirigentem Milanem Kaňákem v podstatě jako hostující režisér (v době příprav byl ještě v angažmá v Národním divadle).¹⁷³ Byla to světová premiéra.¹⁷⁴ Následovalo dalších pět oper a v současné době Josef Průdek pracuje na režii Leoncavallovy opery *Komedianti*, s argentinským tenorem José Curou v titulní roli. Premiéra se očekává v srpnu 2011 na Otáčivém hledišti v Českém Krumlově.

---

¹⁷⁰ ŠALDOVÁ, Lenka, *Divadelní noviny*, ročník 11, číslo 5/2002, vyšlo 5. března 2002, str. 6.

¹⁷¹ ŠALDOVÁ, Lenka, *Divadelní noviny*, ročník 11, číslo 5/2002, vyšlo 5. března 2002, str. 6.

¹⁷² *Den dobročinnosti*, *Archiv JD*, [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2011-02-03], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv/porad/5-den-dobrocinnosti>>

¹⁷³ MAŘÍKOVÁ, Bohuslava, LOUCKÁ, Marie, *Devadesát není sto*, Josef Průdek, str. 181.

¹⁷⁴ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 14. ledna 2010.

VE FUNKCI ŠÉFA OPERY

JIHOČESKÉ DIVADLO

Okolnosti, za jakých se Josef Průdek stal uměleckým šéfem opery Jihočeského divadla v Českých Budějovicích, předznamenala Sametová revoluce roku 1989. 17. listopadu toho roku se Josef Průdek rekreoval mimo České Budějovice, když měl telefonát od redaktorky novin *Mladá fronta* Marie Ptáčkové, která se ptala, zda za stávajících okolností budou hrát divadlo.¹⁷⁵ Tehdejší umělecký šéf činohry Jiří Šesták ho pak informoval o revolučním dění v Praze. Druhý den se Jihočeské divadlo spojilo s Malým divadlem a během představení přednesli umělci projev k divákům. V klubu Malého divadla byla zahájena setkání aktérů revoluce, kteří chodili také manifestovat na náměstí Přemysla Otakara II. Následně se otevřely tzv. besední večery na divadelní scéně v kulturním domě Metropol, kde se scházeli umělci, politici i civilní obyvatelstvo Českých Budějovic; besed se účastnili aktéři revoluce a zakladatelé Občanského fóra pozdější primátor města RNDr. Mojmír Prokop, náměstek ministra obrany PhDr. Jiří Pospíšil, pozdější hejtman Jihočeského kraje RNDr. Jan Zahradník a další. Josef Průdek byl jmenován šéfem Stávkového výboru. Pochopitelně i v Jihočeském divadle došlo k mnohým změnám, zvláště personálním. Tehdejší ředitel divadla Jan Dušek (ve funkci vystřídán Antonínem Baštou již v roce 1991) jmenoval Josefa Průdka uměleckým šéfem opery za odcházejícího Karla Noska dne 1. ledna 1990.

Umělecký šéf opery je funkce v mnoha ohledech především manažerská. Její představitel se zodpovídá pouze řediteli divadla. Do jeho kompetencí spadá vše, co se operního provozu týče: rozhoduje o dramaturgii, o inscenačních týmech, o obsazení rolí, vybírá sólisty atd. Má spoustu výkonné práce, spravuje úřední agendu a často se mu nedostává čas na badatelskou, výzkumnou činnost, tj. zejména pokud se jedná o vyhledávání operních novinek a obecně o dramaturgii. Tuto práci mají většinou na starost šéfdirigent a dramaturg. Josef Průdek jmenoval do funkce šéfdirigenta jihočeského souboru bývalého dirigenta brněnské opery a dramaturga opery Národního divadla Václava Noska a na post dramaturga Jana Panenku.

Nejvýrazněji se práce šéfa opery projevuje ve výběru premiér za divadelní sezónu, tj. právě v dramaturgii. Na tomto místě je vhodné charakterizovat operní dramaturgii

---

¹⁷⁵ Následující údaje pochází z rozhovoru s Josefem Průdkem dne 22. listopadu 2010.

Jihočeského divadla v předrevoluční době. V sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století, tedy v období rozvinutého socialismu a normalizace, byl výběr oper pro divadlo velmi ovlivněn režimem. Obvykle ministerstvo kultury navrhlo divadlu uvádět díla bulharských, sovětských a dalších skladatelů z tehdy komunistických zemí, šéf opery a operní režisér vybrali opus zadaného skladatele a volbu musela schválit Komunistická strana Československa.¹⁷⁶ Někdy to samozřejmě byl přímo záměr vedení divadla kvůli zvýšení politické prestiže a výhodám z toho plynoucích. Jako kvalitnější z oněch socialistických představení, v nichž Josef Průdek zpíval některou z rolí, jmenoval např. *Albenu* skladatele Paraškeva Todorova Chadžieva (premiéra 9. října 1981)¹⁷⁷ nebo operu Dmitrije Kabalevského *Dobry člověk ještě žije* (premiéra 7. listopadu 1980)¹⁷⁸. Ty se především obešly bez politického motivu. Naopak mezi výrazně politicky angažované opery, které navíc byly v mnoha směrech nepovedené až nesmyslné, uvedl Josef Průdek např. *Annu Sněginu* skladatele Alexandra Cholminova (premiéra 18. dubna 1975)¹⁷⁹, divadelní hru *Stříbrná pláň* spisovatelky Miroslavy Tomanové (premiéra 5. května 1975)¹⁸⁰, operu *Sestry* Dmitrije Kabalevského (premiéra 4. listopadu 1977)¹⁸¹ a ještě jednou operu Alexandra Cholminova *Optimistická tragédie* (premiéra 19. prosince 1973)¹⁸². Na podobná díla však vycházely oslavné recenze a kritiky, např. o poslední jmenované se psalo, že „(...) Višněvského drama už našlo odezvu u miliónů lidí, v nichž rezonovalo silnou látkou z let občanské války v Sovětském svazu (...)“ a jihočeská operní verze dramatu byla hodnocena jako „(...) vynikající výsledek práce tvůrčího kolektivu.“¹⁸³ Premiéra *Optimistické tragédie* byla velkolepou slavnostní událostí, neboť byl přítomen sám skladatel Alexander Cholminov. Není bez zajímavosti uvést popis hlavního děje této politické opery: „(...) mezi námořníky baltického křižníku převládli anarchisté; alkoholu je dost a komunistů málo. Mladá komisařka musí zastřelit jednoho z námořníků, aby vůbec získala prvotní autoritu k střetnutí s anarchistickým Pohlavárem a jeho bezcharakterní nihilistickou tlupou. (...) Carský

---

¹⁷⁶ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 25. října 2010.

¹⁷⁷ *Albena*, *Archiv JD*, [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2011-02-04], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv/porad/595-albena>>

¹⁷⁸ *Dobry člověk ještě žije*, *Archiv JD*, [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2011-02-04], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv/porad/609-dobry-clovek-jeste-zije>>

¹⁷⁹ *Anna Sněgina*, *Archiv JD*, [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2011-02-04], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv/porad/682-anna-snegina>>

¹⁸⁰ *Stříbrná pláň*, *Archiv JD*, [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2011-02-04], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv/porad/678-stribrna-plan>>

¹⁸¹ *Sestry*, *Archiv JD*, [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2011-02-04], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv/porad/653-sestry>>

¹⁸² *Optimistická tragédie*, *Archiv JD*, [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2011-02-04], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv/porad/714-optimisticka-tragedie>>

¹⁸³ CANDRA, Zdeněk, *Hudební rozhledy*, ročník XXVII, číslo 5/1974, str. 206.

důstojník Bering, který se (...) musí (...) „přerodit“ z vojáka-neutrála v aktivně sympatizujícího se sovětskou mocí, (...) vstupuje na loď až s druhým příchodem Komisařky, jež má za úkol zludračelé námořníky proměnit v bojový pluk a odvést na frontu. (...) Mladý námořník se klackovitou láskou ke Komisaře postupně vymaní z vlivu Pohlavára, jehož nakonec ve jménu revolučního tribunálu zastřelí. Vývoj Pohlavára Sípavého směřuje opačným směrem: oba se mění ve svévolné vrahy a zrádce. Kolektiv – ten se ve hře stmelí a vyroste nejvýrazněji – se promění v cenný bojový oddíl, jeho Komisařka však umírá – v Alexejově náruči (...).¹⁸⁴ Po hudební stránce bylo drama plné lidových zpěvů s harmonikou, folklórních častušek, ve sborech a orchestru pak vojenských pochodů, tradičních hymnů a revolučních písní. Pochybné kvality díla ilustruje Josef Průdek na jedné ze tří rolí, které v této inscenaci ztvárnil, když jako Polonahý námořník zpíval jednu větu a za pokus o znásilnění byl zabit.¹⁸⁵

Po roce 1989 se pochopitelně tyto prorežimní tendence v operní dramaturgii vymýtily a Josef Průdek jako první porevoluční šéf opery zvolil zcela jinou koncepci. Specifičnost oblastního divadla ve výběru repertoáru je v jeho osobitosti, ve snaze odlišit se od ostatních divadel v zemi.¹⁸⁶ Jihočeské divadlo je malé, nemá samozřejmě takové možnosti, prostředky a věhlas jako národní scéna, takže je zaměřeno na budování svébytnosti a jedinečnosti v České republice. Toto se obráží zejména v zaměření repertoáru na zábavní část, tj. hlavně klasickou operetu. Jak již bylo řečeno, tento žánr patří mezi krajně obtížné, neboť v sobě zahrnuje kromě zpěvu také tanec, balet, někdy až akrobacii a vtip, který se musí vkusně projevit v hereckých výkonech zpěváků. Vyjádřit operetní komiku tak, aby nespadla do kategorie frašky či kýče a vyzněla kultivovaně a přesto zábavně, je skutečně velice náročné.

Dále Josef Průdek se svým inscenačním týmem usiloval o to, aby se na repertoáru objevila alespoň jedna slavná světová opera za sezónu. Nastudování náročné klasiky celosvětového věhlasu ale samozřejmě muselo být v silách operního souboru. Kromě toho se vždy k nastudování hledala nějaká dramaturgická zajímavost, která pak byla uvedena nejen v Jihočeském divadle v Českých Budějovicích, ale také v jiných, extraordinárnějších, prostorách, např. v barokním divadle v Českém Krumlově, na tamním Otáčivém hledišti či v sálech českokrumlovského zámku. V neposlední řadě Josef Průdek volil operní dramaturgii podle možností, schopností, charakterů a zaměření zpěváků v českobudějovickém souboru.

---

¹⁸⁴ CANDRA, Zdeněk, *Hudební rozhledy*, ročník XXVII, číslo 5/1974, str. 206.

¹⁸⁵ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 25. října 2010.

¹⁸⁶ Následující údaje z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 22. listopadu 2010.

Mezi herce nejen operně, ale i operetně velmi nadané, kteří dodávali výjimečnost Jihočeskému divadlu, uvedl sopranistku Vítězslavu Bobákovou či barytonistu Oldřicha Kříže.

Za úspěch (a také za hlavní cíl a význam) oblastního divadla lze považovat, přesáhne-li jeho věhlas hranice regionu. Proto se Josef Průdek se svým souborem účastnil Festivalu hudebního divadla OPERA, který pořádá Jednota hudebního divadla v Praze od roku 1993 vždy jednou za dva roky. Inscenační tým Josefa Průdka ve zmíněném složení (šéfdirigent Václav Nosek, dramaturg Jan Panenka a režisérka Jana Kališová) skutečně dvakrát v této soutěži uspěl – nejprve v roce 1993, kdy získal cenu Libuška za Mozartovu operu *Così fan tutte* (druhou Libušku v této inscenaci získala Hedvika Tvrdá za roli Despiny)¹⁸⁷ a v roce 1995, kdy získal tzv. Velkou Libušku za dramaturgickou úpravu a režijní koncepci opery *Kritická noc* skladatele Floriana Leopolda Gassmanna¹⁸⁸. Tuto operu vyhledal Jan Panenka ve schwarzenberském archivu krumlovského barokního divadla, a napsal v podstatě nový text na Goldonihovo libreto.¹⁸⁹ Václav Nosek také v partituře provedl mnohé úpravy a režisérka Jana Kališová přenesla děj do doby první republiky. *Kritická noc* se následně dočkala i televizní adaptace – v roce 1996 byla opera natočena pro Českou televizi pod režijním vedením Jana Bonaventury.¹⁹⁰ Divadelní i filmové zpracování bylo nesmírně úspěšné, divácky velmi vřele přijaté a odbornou kritikou vysoce oceněné.

Významným počinem Josefa Průdka coby šéfa opery Jihočeského divadla bylo zahájení operních představení na Otáčivém hledišti v zámecké zahradě v Českém Krumlově. V začátcích provozu hlediště se opery dávaly zřídka a byl to vždy risk – orchestr totiž sedával na točně pod širým nebem, nástroje vlhly a rozlaďovaly se, při jakýchkoli povětrnostních výkyvech se představení rušila a to bylo velmi ekonomicky náročné.¹⁹¹ Představení se nevyplácela a cca roku 1964 opera na Otáčivém hledišti skončila úplně. Až po třiceti letech se zásluhou Josefa Průdka opera do českokrumlovské zámecké zahrady vrátila. V roce 1994 totiž Josef Průdek navštívil v Praze muzikál *Jesus Christ Superstar*, kde si všiml, že zvuk orchestru je přenášen zvukovou technikou zesponu pódia do parteru divadla. Rozhodl se totéž zrealizovat na točně v Krumlově – orchestr seděl v Bellarii, čímž byl chráněn před případným deštěm, přičemž zvuk z Bellarie do parku a obraz z parku do Bellarie byl přenášen kruhovým

---

¹⁸⁷ *Festival českého hudebního divadla 93*, [online], Praha: Jednota hudebního divadla, [citováno 2011-02-05], dostupné z URL <<http://www.divadlo.cz/jhd/cz/festival/93/ceny93.htm>>

¹⁸⁸ *Festival českého hudebního divadla 95*, [online], Praha: Jednota hudebního divadla, [citováno 2011-02-05], dostupné z URL <<http://www.divadlo.cz/jhd/cz/festival/95/ceny95.htm>>

¹⁸⁹ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 22. listopadu 2010.

¹⁹⁰ *Kritická noc (TV film)*, [online], Praha: Česko-Slovenská filmová database, [citováno 2011-02-05], dostupné z URL <<https://www.csfd.cz/film/222606-kriticka-noc/>>

¹⁹¹ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 25. října 2010.

systémem reprodukce.¹⁹² Takto provedenou první operou byl Verdiho *Rigoletto* (premiéra 26. července 1995)¹⁹³. Později, po několikaleté přestávce strávené v Národním divadle v Praze, se Josef Průdek na Otáčivé hlediště vrátil jako režisér. Nejprve uvedl Dvořákovu operu *Rusalka* (premiéra 21. července 2005)¹⁹⁴, v níž se snažil zejména spojit zvukovou a vizuální stránku opery do harmonického celku, správně vyložit a inscenačně znázornit libreto a pracovat se zpěváky tak, aby herecké a hudební fráze byly vedeny stejně.¹⁹⁵ Následovala Verdiho *Síla osudu* (premiéra 18. července 2008)¹⁹⁶, monumentální opera vyžadující plný zvuk orchestru, velký sbor a baletní výstupy. Inscenace byla složitější ve vytvoření dramatického prostředí, které bylo obohaceno živou přírodou, scénami na loukách a nikoli kulisami (jen detailními doplňky).¹⁹⁷ Prestiž představení zvyšovala účast zahraničních sólistů, např. kubánského tenoristy Raúla Mela v roli Dona Alvara a korejské sopranistky Kyunghye La v roli Leonory di Vargas.¹⁹⁸ V současné době připravuje Josef Průdek pro Otáčivé hlediště v Českém Krumlově již zmíněnou Leoncavallovu operu *Komedianti* s Argentincem José Curou v hlavní roli (premiéra v srpnu 2011).

Operní premiéry v Jihočeském divadle za dobu působení Josefa Průdka ve funkci šéfa opery:¹⁹⁹

Sezóna 1989/1990: *Simon Boccanegra* – Giuseppe Verdi

Carmen – Georges Bizet

Krásná Helena – Jacques Offenbach

---

¹⁹² HASAL, Petr, ONDRA, Jaroslav, PAVLOVÁ, Vladimíra, ŘIHOUT, František, *Otáčivé hlediště Český Krumlov – padesát let jedinečného divadla*, České Budějovice: Jihočeské divadlo, 2008, rozhovor s Josefem Průdkem vedla Vladimíra Pavlová, str. 56.

¹⁹³ HASAL, Petr, ONDRA, Jaroslav, PAVLOVÁ, Vladimíra, ŘIHOUT, František, *Otáčivé hlediště Český Krumlov – padesát let jedinečného divadla*, České Budějovice: Jihočeské divadlo, 2008, str. 82.

¹⁹⁴ HASAL, Petr, ONDRA, Jaroslav, PAVLOVÁ, Vladimíra, ŘIHOUT, František, *Otáčivé hlediště Český Krumlov – padesát let jedinečného divadla*, České Budějovice: Jihočeské divadlo, 2008, str. 83.

¹⁹⁵ HASAL, Petr, ONDRA, Jaroslav, PAVLOVÁ, Vladimíra, ŘIHOUT, František, *Otáčivé hlediště Český Krumlov – padesát let jedinečného divadla*, České Budějovice: Jihočeské divadlo, 2008, rozhovor s Josefem Průdkem vedla Vladimíra Pavlová, str. 57.

¹⁹⁶ *Síla osudu*, *Archiv OH*, [online], České Budějovice: Otáčivé hlediště Český Krumlov, [citováno 2011-02-05], dostupné z URL <<http://www.otacivehlediste.cz/archiv/porad/222-sila-osudu-la-forza-del-destino>>

¹⁹⁷ HASAL, Petr, ONDRA, Jaroslav, PAVLOVÁ, Vladimíra, ŘIHOUT, František, *Otáčivé hlediště Český Krumlov – padesát let jedinečného divadla*, České Budějovice: Jihočeské divadlo, 2008, rozhovor s Josefem Průdkem vedla Vladimíra Pavlová, str. 58, 59.

¹⁹⁸ *Otáčivé hlediště Český Krumlov*, propagační noviny, České Budějovice: Jihočeské divadlo, léto 2008, str. 1.

¹⁹⁹ *Archiv JD*, [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2011-02-04], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv>>

Don Giovanni – Wolfgang Amadeus Mozart

Šumař na střeše – Jerry Bock

Sezóna 1990/1991:

Netopýr – Johann Strauss

Venkovské zpěvačky – Valentino Fioravanti

La traviata – Giuseppe Verdi

Prodaná nevěsta – Bedřich Smetana

Rusalka – Antonín Dvořák

Sezóna 1991/1992:

Lazebník sevillský – Gioacchino Rossini

Rose Marie – Rudolf Friml, Herbert Stothart

Così fan tutte – Wolfgang Amadeus Mozart

Sezóna 1992/1993:

Tulák – Rudolf Piskáček

Macbeth – Giuseppe Verdi

Veselohra na mostě – Bohuslav Martinů

Ženitba – Bohuslav Martinů

Faust a Markétka – Charles Gounod

Sezóna 1993/1994:

Kytice – Jiří Suchý, Ferdinand Havlík

Její pastorkyňa – Leoš Janáček

Země úsměvů – Franz Lehár

Bohéma – Giacomo Puccini

Kritická noc – Florian Leopold Gassmann

Sezóna 1994/1995:

Rigoletto – Giuseppe Verdi

My fair lady – Frederick Loewe

NÁRODNÍ DIVADLO

V roce 1995 Rada Národního divadla vyzvala Josefa Průdka ke konkurzu na post šéfa opery.²⁰⁰ Konkurz vyhrál a od 1. září toho roku s ním bylo zahájeno přípravné řízení, během něhož se seznamoval s provozem divadla.²⁰¹ Šéf opery pracuje na základě termínované smlouvy a potřebuje čas na vybudování nové sezóny, takže ve velkých divadlech trvá přípravné řízení i dva roky. Josef Průdek dostal pouhé čtyři měsíce – do konce roku 1995. Dosavadní šéfkou opery byla Eva Herrmannová, ale po dobu krátkého přípravného řízení Josef Průdek již zasahoval do jejích inscenací.

Národní divadlo běžně dává 22 až 25 operních představení měsíčně (tj. včetně inscenací ve Stavovském divadle a na jiných scénách). Volba repertoáru je podřízena charakteru divadla. Národní scéna v metropoli republiky buduje vkus publiku, potažmo celému národu, a šéf opery takového divadla v podstatě vnucuje svůj vkus ostatním a udává trend doby. Ve výběru by tedy měly být zastoupeny významné opery klasické i nově vznikající, díla skladatelů rozmanitých národností, především opery italské, německé, francouzské, ruské atd. a v neposlední řadě samozřejmě české. Jako příklad lze uvést velmi osobitého Leoše Janáčka, jehož díla se v současnosti hrají po celém světě, neboť jsou kompozičně neotřelá, melodická, s moderní harmonií, s pravdivými realistickými příběhy a plná citu. Z toho důvodu je Josef Průdek poměrně často zařazoval do repertoáru divadla.

Josef Průdek se také vždy vytrvale snažil zvát k hostování umělce světového věhlasu, ať již do hlavních pěveckých rolí nebo do inscenačního týmu. Často zval režiséry z jiných zemí k inscenaci české opery, neboť jej zajímalo, jak vidí českou operu cizinci, kteří se jí zabývají, jakým způsobem ji pojmu a, nezatížení tradicí, osvěží a obohatí. Kupříkladu anglický režisér David Willoughby Pountney režíroval operu Bohuslava Martinů *Julietta* (premiéra 13. března 2000)²⁰², kde provedl i textové a hudební úpravy, a Smetanovu operu *Čertova stěna* (premiéra 20. prosince 2001)²⁰³. Americký režisér a výtvarník Robert Wilson vytvořil scénu k Janáčkově opeře *Osud* – poslední inscenaci před odchodem Josefa Průdka

---

²⁰⁰ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 14. ledna 2010.

²⁰¹ Následující údaje z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 22. listopadu 2010.

²⁰² *Julietta*, *Archiv ND*, [online], Praha: Národní divadlo, [citováno 2011-02-05], dostupné z URL <<http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Inscenace.aspx&sz=0&ic=2&abc=P&pn=356affcc-f301-3000-85ff-c11223344aaa>>

²⁰³ *Čertova stěna*, *Archiv ND*, [online], Praha: Národní divadlo, [citováno 2011-02-05], dostupné z URL <<http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Inscenace.aspx&sz=0&ic=363&abc=P&pn=356affcc-f301-3000-85ff-c11223344aaa>>

z Národního divadla – (premiéra 19. dubna 2002)²⁰⁴ a operu též režíroval. Tento umělec byl velmi náročný a divadlo se mu muselo přizpůsobit a podřídit jeho extraordinárním požadavkům.²⁰⁵ Jelikož je Robert Wilson specialista na nasvícení scény, vyžadoval vybudování nového systému studia, což byla poměrně složitá a dlouhodobá práce. Již od roku 1997, kdy Wilson poprvé navštívil Národní divadlo, se připravovala proměna světelného parku divadla a naprosto atypický scénář budoucí práce, který zahrnoval podrobný časový plán činnosti všech aktérů, zkouškový kalendář, velké množství režisérových kreseb, skic, maket, fotografií, videozáznamů a dalších rekvizit, aranže pohybů s figuranty, kteří předcházeli pěvce v nástupu na scénu a zejména 180 hodin svícení scény, což bylo hlavní podmínkou a předpokladem zdárné Wilsonovy tvorby.²⁰⁶ Výsledek však vyvolal úžas a nadšení kritiků: „(...) Wilson zdánlivě vytváří na scéně zcela samostatné, v sobě samých vyladěné, světelné a barevné abstraktní objekty. I obrovský strom od země až k provazišti nebo šikmý lesní hřeben, sunoucí se přes celé jeviště, jsou především dekorativními dominantami Wilsonových prostorů a jen okrajově symboly krajiny. Můžete se cítit i jako na výstavě moderního umění, kde exponáty takřka splývají s architekturou pavilonu. (...)“²⁰⁷ „(...) Byť je Wilsonova příprava inscenace pro většinu milovníků opery na první pohled heretická, nelze jí upřít obrovskou míru působivosti; (...) Wilson vychází z rozumného předpokladu, že to, co na divadle vidíme, je přinejmenším stejně důležité jako to, co slyšíme. Odmítá na scéně vytvářet otrocké dekorace slyšeného. Nutí diváky, aby si sami vytvořili význam jeho obrazů, které jsou vysoce stylizované, „nepřirozené“. (...) Jeho způsob zacházení s realitou je stejně podivuhodný jako pro našince neobvyklý, dokáže však diváka totálně pohltnout, ovšem pouze tehdy, pakliže je divák ochoten vstoupit do Wilsonova světa.“²⁰⁸

Ve spolupráci s Francouzským institutem v Praze pod vedením režiséra Eugena Greena nastudoval soubor Národního divadla operu Jeana-Philippe Rameaua *Castor et Pollux* (premiéra 24. června 1999 ve Stavovském divadle)²⁰⁹. Barokní opera byla provedena ve francouzském originále v dobové výslovnosti a za doprovodu autentických nástrojů.

---

²⁰⁴ *Osud, Archiv ND*, [online], Praha: Národní divadlo, [citováno 2011-02-11], dostupné z URL <<http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Inscenace.aspx&ic=362&pn=456affcc-f401-4000-aaff-c11223344aaa&sz=0&zz=OPR&fo=000>>

²⁰⁵ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 22. listopadu 2010.

²⁰⁶ PETRÁŠKOVÁ, Eva, *SAD – Svět a divadlo*, ročník 13, číslo 3/2002, Praha: Divadelní obec, str. 95 – 100.

²⁰⁷ ČERNÝ, Jiří, *SAD – Svět a divadlo*, ročník 13, číslo 3/2002, Praha: Divadelní obec, str. 105.

²⁰⁸ PETRÁŠKOVÁ, Eva, *SAD – Svět a divadlo*, ročník 13, číslo 3/2002, Praha: Divadelní obec, str. 101.

²⁰⁹ *Castor et Pollux, Archiv ND*, [online], Praha: Národní divadlo, [citováno 2011-02-05], dostupné z URL <<http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Inscenace.aspx&ic=25&pn=456affcc-f401-4000-aaff-c11223344aaa&sz=0&zz=OPR&fo=000>>

Josef Průdek zval k hostování i české špičkové režiséry nejen operní, ale též činoherní a filmové. Přál si, aby tito umělci vnesli do opery nové nápady, byť i diskutabilní, nové prvky z jiných žánrů, nový úhel pohledu.²¹⁰ Např. Vladimír Morávek režíroval Pucciniho *Toscu* (premiéra 25. listopadu 2000)²¹¹, ředitel Studia Ypsilon Jan Schmid Rossiniho *Lazebníka sevillského* (premiéra 21. června 1997), na opeře *Šílenství a vášně* (premiéra 10. března 1997 v Divadle Kolowrat), složené z děl Leoše Janáčka a Petera Maxwella Daviese, spolupracoval jako režisér a choreograf Pavel Šmok, slovenský režisér Jozef Bednárík režíroval Bizetovu *Carmen* (premiéra 15. března 1999), Jan Antonín Pitínský režíroval Wagnerovu operu *Tristan und Isolde* (premiéra 19. května 2000) a Smetanova *Dalibora* (premiéra 29. dubna 2001), umělecký šéf Divadla Na zábradlí Petr Lébl režíroval Smetanovy *Branibory v Čechách* (premiéra 15. listopadu 1997) krátce předtím, než spáchal sebevraždu v provazišti divadla, a další. Nejčastější a nejplodnější byla spolupráce Josefa Průdka s režisérem Davidem Radokem, který režíroval Mozartovu *Kouzelnou flétnu* (premiéra 13. února 2001 ve Stavovském divadle), v koprodukcí s Operou Göteborg Bergova *Wozzecka* (premiéra 11. března 2001) a Šostakovičovu operu *Lady Macbeth Mcenského újezdu* (premiéra 10. února 2000), kterou Josef Průdek považuje za nejlepší inscenaci v období svého šéfování opeře Národního divadla.²¹² Josef Průdek opakovaně spolupracoval také s vynikajícími dirigenty, např. Bohumilem Kulínským, Jiřím Bělohávkem, nebo dlouhou dobu v zahraničí působícím Jiřím Koutem.

Pozice šéfa opery je velice náročná a vyžaduje kromě uměleckých a manažerských schopností též určité schopnosti diplomatické. Často se totiž řeší věci nepříjemné, mnohé stížnosti, námitky a další problémy, je nutné shánět finance, dotace, příspěvky, sponzory atd. Šéf je zodpovědný za vše, co „zazní z jeviště“, takže se stává, že odmítá pěvce či inscenátory, zasahuje do jejich práce a snaží se prosadit své podmínky u ředitele divadla. To je navíc náročné nejen psychicky, ale i časově – jako šéf opery Národního divadla byl Josef Průdek velmi vytížen a pracoval i na úkor své rodiny. Také z těchto důvodů cítil potřebu být stále v umělecké profesi, takže i nadále režíroval. Tím prokazoval vlastní talent a uměleckou kompetenci, obhajoval svou pozici, mohl se lépe sblížit s operním souborem, více nahlédnout do jejich práce.

---

²¹⁰ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 22. listopadu 2010.

²¹¹ Všechny následující údaje o operách a jejich premiérách v Národním divadle v Praze čerpány z: *Archiv ND*, [online], Praha: Národní divadlo, [citováno 2011-02-05], dostupné z URL <<http://archiv.narodni-divadlo.cz/>>.

²¹² Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 22. listopadu 2010.

Odchod Josefa Průdka z Národního divadla proběhl za poněkud zvláštních okolností. Roku 2001 ho ministr kultury Pavel Dostál opět jmenoval šéfem opery a potvrdil ho v této funkci do konce roku 2005.²¹³ Roku 2002 však ministr Dostál zrušil Radu Národního divadla a vytvořil funkci uměleckého ředitele, který má sám právo jmenovat všechny šéfy jednotlivých oddělení. Na základě toho odešel ředitel divadla Jiří Srstka a ve funkci ho vystřídal Daniel Dvořák. Jelikož jmenování šéfa opery nyní již nebylo na cca třináctičlenné Radě, ale pouze na jediném člověku – řediteli divadla – měl nový ředitel pravomoc odvolat Josefa Průdka a nahradit jej Jiřím Nekvasilem. Důvodem tohoto činu mohla být letitá spolupráce Daniela Dvořáka s Jiřím Nekvasilem např. i ve Státní opeře v Praze.²¹⁴

Po odchodu z Národního divadla, kde byla oficiálně jeho činnost skončena dne 30. června 2002, se Josef Průdek cítil unavený a neměl již v úmyslu stát se šéfem opery v oblastním divadle. Věnoval se tedy režii a hostoval např. roku 2002 v Ostravě ve Smetanově opeře *Dvě vdovy*, v Liberci režíroval Pucciniho *Toscu*, Smetanova *Dalibora* a Musorgského *Borise Godunova*, v Ústí nad Labem operetu Johanna Strausse *Netopýr*, operu Friedricha von Flotowa *Marta* a dvě části z Pucciniho triptychu – *Plášť* a *Gianni Schicchi*. V září roku 2002 režíroval v Bratislavě Janáčkovu *Káťu Kabanovou*, tj. měsíc předtím, než nastoupil jako pedagog na českobudějovickou konzervatoř.²¹⁵

Operní premiéry v Národním divadle za dobu působení Josefa Průdka ve funkci šéfa opery:²¹⁶

Sezóna 1995/1996: *Příhody Lišky Bystroušky* – Leoš Janáček

Císař Atlantidy – Viktor Ullmann

Rigoletto – Giuseppe Verdi

Il Trittico – Giacomo Puccini

Dvě vdovy – Bedřich Smetana

Sezóna 1996/1997: *Růžový kavalír* – Richard Strauss

---

²¹³ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 14. ledna 2010.

²¹⁴ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 22. listopadu 2010.

²¹⁵ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 22. listopadu 2010.

²¹⁶ *Archiv ND*, [online], Praha: Národní divadlo, [citováno 2011-02-04], dostupné z URL <<http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=podlesezona.aspx&pn=256affcc-f001-1000-85ff-c11223344aaa>>

Šílenství a vášně – Leoš Janáček, Peter Maxwell Davies

Její pastorkyňa – Leoš Janáček

Jeremias – Petr Eben

Lazebník sevillský – Gioacchino Rossini

Sezóna 1997/1998:

Die Schöpfung – Franz Joseph Haydn

Braniboři v Čechách – Bedřich Smetana

Klusák-Nyman-opera – Jan Klusák, Michael Nyman

La traviata – Giuseppe Verdi

Piková dáma – Petr Iljič Čajkovskij

Così fan tutte – Wolfgang Amadeus Mozart

Sezóna 1998/1999:

Rusalka – Antonín Dvořák

Carmen – Georges Bizet

Prodaná nevěsta – Bedřich Smetana

Castor et Pollux – Jean-Philippe Rameau

Sezóna 1999/2000:

Milhaud – Martinů – Bohuslav Martinů, Darius Milhaud

Lady Macbeth Mcenského újezdu – Dmitrij Šostakovič

Julietta – Bohuslav Martinů

Tristan und Isolde – Richard Wagner

Don Giovanni – Wolfgang Amadeus Mozart

Sezóna 2000/2001:

Tosca – Giacomo Puccini

Kouzelná flétna – Wolfgang Amadeus Mozart

Wozzeck – Alban Berg

Dalibor – Bedřich Smetana

Sezóna 2001/2002:

Čertova stěna – Bedřich Smetana

Figarova svatba – Wolfgang Amadeus Mozart

Osud – Leoš Janáček

PEDAGOGICKÁ ČINNOST

V době, kdy Josef Průdek hostoval jako režisér v Ostravě, zavolala mu pedagožka českobudějovické konzervatoře a bývalá sólistka opery Jihočeského divadla Štěpánka Hraničková a nabídla mu místo pedagoga na konzervatoři.²¹⁷ Tehdy se Josef Průdek cítil vyčerpaný po náročném šéfování opere Národního divadla, bylo mu 58 let a obhajovat tuto pozici v oblastním divadle už nezamýšlel. Ačkoli se věnoval operní režii v několika divadlech v České republice, nebyl jejich stálým zaměstnancem, a tudíž cítil potřebu mít trvalé zaměstnání, jistý příjem a životní zabezpečení. Nabídku přijal, avšak byl vázán dokončením a uvedením opery Leoše Janáčka *Káťa Kabanová* v Bratislavě v září 2002. Jako stálý zaměstnanec tedy vstoupil do pracovního poměru na Konzervatoři v Českých Budějovicích až 1. října 2002.

Nástup na konzervatoř byl náhlý a zpočátku dosti náročný. Josef Průdek nebyl u přijímacího řízení, takže nevěděl, jaké dostane žáky – sám si je do své třídy nevybral. Také, dle svých slov, vstoupil na konzervatoř jako „nepopsaný list“ ve smyslu absolutní nezainteresovanosti do chodu školy a do náplně pedagogické činnosti. Netušil, jak je provozována umělecká škola, co je například pedagogická rada, jak jsou řešeny oficiální náležitosti apod. Po složitých začátcích se v novém prostředí a povolání zorientoval a dnes ho pedagogika velmi baví. Vyučuje zpěv a vede operní studio.

Do doby, než začal učit na konzervatoři, se Josef Průdek technikou zpěvu nikdy tak intenzivně nezabýval, dokonce ani v období svého vlastního studia nebo pěvecké kariéry. Dnes je přesvědčen, že nejprospěšnější pedagog je ten, který si během svého hlasového dozrávání prošel mnohými pěveckými úskalími a peripetemi. On sám až praxí zjistil, jak ke svým žákům přistupovat, co jim poradit, jak je vnímat, poslouchat, analyzovat, vést a jak jim rozumět. Jeho základním přístupem k výuce zpěvu je odstraňování zlovyků získaných během života, neboť vyznává názor, že „Pěvecká technika a školení je odstraňování zábran – zpívat přirozeně umíme.“²¹⁸ Prvořadá je tedy cesta k volnému hlasu, pak se pracuje na rozvíjení tónu. Pokud se toto daří, následuje herecké školení, pedagog učí zpěváka vést a vystavit pěveckou frázi, předává mu své hudební názory, učí ho rozlišovat krásu tónu podle jeho

---

²¹⁷ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 22. listopadu 2010.

²¹⁸ Z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 25. října 2010.

zvuku atd.²¹⁹ Aby se toto zdařilo, musí žák nejprve porozumět sám sobě, svému tělu, svému „nástroji“. Chápat, jakým způsobem se tvoří tón v závislosti na dechu a snažit se zpívat přirozeně, volně, nic nepřemáhat silou, tlakem vzduchu ani jinou forzí. Pro zpěváka je důležité naučit se rozpoznat zvuk svého hlasu v prostoru, analyzovat ho sluchem, pochopit co mu brání, aby volně a jasně zněl.

Na základě svých zkušeností Josef Průdek podotýká, že nejvíc pěveckých obtíží se týká techniky dechu. Podle něj zpěv není otázka hlasivek, ale práce s dechem. Při zpěvu vzduch rozechvěje hlasivky a hlas se v rezonanci zesílí – nikoli silou a tlakem, ale dechem. Hlasivky se tak chvějí jako napnutá struna rozkmitaná dechem a výsledným produktem je tón, který vydává „ozvučná skříň nástroje“, tj. lidské tělo. Toto mladí zpěváci obvykle neumějí a zpívají tzv. z materiálu, neboli krkem za ustavičného tlačení do hlasu a dechu, nenechají tón volně znít v rezonanci mezi očima, tzv. v masce.

Josef Průdek se nespécializuje jen na určitý pěvecký obor (např. svůj baryton) a pedagogiku jednotlivých oborů nerozlišuje. Učí dívky i chlapce, lhostejno, zda např. soprány, či basy. Princip výuky je dle něho stejný. V této době vyučuje sedm žáků a vede také operní studio, tj. učí zpěváky herectví, aranžuje s nimi divadelní výstupy, scény atd.

K pedagogické práci přistupuje ještě z jiného úhlu. Je si vědom toho, že pracuje s mladými lidmi v problematickém pubertálním věku, kdy jsou často těžce zvládnutelní a je obtížné s nimi vycházet a rozumět jim. V tomto kritickém věku se rozvíjí jejich osobnost, sexualita, názory na život, na svět atd. Pedagogika je v tomto smyslu závažnou činností, neboť správným, citlivým přístupem lze dojít k výrazné proměně osobnosti žáka. Učitel by měl umět trpělivě naslouchat, eventuelně pomoci, vystupovat jako přítel, poradce, důvěrník. V mnoha ohledech dokonce nahrazuje chybějící rodiče, často má větší přehled o žákovi než oni, neboť ho vidá častěji, povídá si s ním, učí a vychovává ho a řeší s ním problémy. Proto má mnohdy i větší autoritu než rodiče. Přesto je nutné udržovat správnou míru odstupu pedagoga od žáka, nedovolit přílišnou fixaci emocionální ani pedagogickou. Proto Josef Průdek svým žákům např. důsledně vyká. Je ale samozřejmě ovlivněn studijními i osobnostními výsledky žáků, je spokojený, když mají úspěch, a zklamaný, když se jim nedaří v profesi nebo v životě. Neúspěch žáka je i pedagogovým neúspěchem.

Za osm let své pedagogické činnosti zaznamenaly výrazné úspěchy tři jeho žáčky. Úplně první studentka, altistka Nikola Houdková, byla problémovou dívkou z rozvrácené

---

²¹⁹ Následující údaje z rozhovoru s Josefem Průdkem ze dne 22. listopadu 2010.

rodiny, dnes však studuje zpěv na Akademii múzických umění v Praze a je členkou operního souboru Národního divadla. Sopranistka Kateřina Falcníková v Jihočeském divadle zpívá roli Kněžny v Dvořákově opeře *Čert a Káča*, kterou Josef Průdek režíroval. Původně zpěvačka Renata Fraisová jde v podstatě ve stopách Josefa Průdka, neboť nyní studuje druhý ročník operní režie na Janáčkově akademii múzických umění v Brně. Josef Průdek ji připravoval na přijímací zkoušky, kde uspěla jako jediná z mnoha uchazečů.

Ačkoliv v nedávné době dostal Josef Průdek nabídku učit operní režii na Akademii múzických umění v Praze, odmítl kvůli velkému pracovnímu vytížení a nadále se věnuje pěvecké pedagogice na českobudějovické konzervatoři a operní režii v Jihočeském divadle.

ZÁVĚR

Na základě důkladného studia a poznávání života a kariéry Josefa Průdka bylo možno dojít k určitým konkluzím. Jako pěvec strávil na jevišti Jihočeského divadla úctyhodných 25 let pilné práce a ztvárnil ohromné spektrum nejrozličnějších rolí, od těch významem zanedbatelných až k hlavním úlohám vysoké náročnosti pěvecké i herecké. Z dobových kritik a ze vzpomínek pamětníků je možno vyvodit, že během toho čtvrt století jeho hlas vyzrál a rozvinul se do plné šíře a barevnosti. Při akci na jevišti kladl velký důraz na hereckou složku, na propracování charakterů postav a dramatickou věrohodnost. Nicméně jeho doménou jsou role komické a předností skvělý smysl pro humor, jak jsem si sama mohla ověřit např. při sledování jeho herecké kreace v operetě Florimonda Hervé *Mam'zelle Nitouche* v Jihočeském divadle. Tento smysl pro humor se prolíná i v jeho režijních počínech, což mi zase bylo dáno vypořádat z DVD a videonahrávek, či přímo na jevišti divadelní scény v případě Dvořákovy opery *Čert a Káča*. Josef Průdek není tvůrcem provokativních, avantgardních a kontroverzních koncepcí²²⁰, drží se spíše konzervativnějších řešení, avšak v žádném případě není rigidním vyznavačem tradic. Vychází především ze svého instinktu, z poslechu hudby k danému dílu a ze své představivosti. Neexperimentuje bouřlivě a nevyvolává polemiky drastickými inovacemi, přesto svá díla oprostňuje od všemožného balastu a nánosů klišé, národovectví, folklorismu a patosu. Vybočuje z dobového stylu díla překvapujícími vpády současnosti, reality, vtipnými narážkami či rekvizitami, nadsázkou a střízlivým nadhledem, až téměř uměřenou věcností.

Jako první porevoluční šéf opery Jihočeského divadla zásadním způsobem proměnil dosavadní politicky poznamenanou dramaturgii opery, nebál se zkoušet nové inscenace a uvádět je v netradičních prostorách. Jeho odvaha zkoušet a prosazovat něco nového se obrazila i v Národním divadle, kde jako šéf opery taktéž zasáhl do dramaturgie a výběru inscenátorů. Na úspěchu jeho kariéry se bezpochyby podílela i schopnost obklopovat se kvalitními spolupracovníky a zařazovat je do inscenačních týmů. Tento fakt např. ocenil kritik Jiří Černý: „Polovinu premiér své poslední sezony v Národním divadle (2001 – 2002) šéf opery Josef Průdek šťastně svěřil zahraničním režisérům světové pověsti (...). Spolu s ředitelem Jiřím Srstkou tak vytyčil svým červencovým nástupcům Jiřímu Nekvasilovi a Danielu Dvořákovi jednak úctyhodnou dramaturgickou a inscenační úroveň, jednak i možný

---

²²⁰ Snad kromě výše zmíněné výjimky v podobě režie *Figarovy svatby* W. A. Mozarta z roku 1985.

způsob, jak ji přizváním tvořivých a nebojácných mozků posunout ještě výš. (...), vychází mi tato éra jako mimořádně barvitá a inspirativní. (...)²²¹.

Toto vše jsem se pokusila postihnout v magisterské diplomové práci. Ve snaze o zevrubné zmapování co největšího počtu Průdkových uměleckých počinů mi však častým problémem byl nedostatek zdrojů. Týká se to především velmi omezeného množství recenzí a kritik, které bylo z depozitářů knihoven možné získat, ponejvíce v případě inscenací Jihočeského divadla v období 60. – 90. let minulého století. Audiovizuální záznamy oper z té doby prakticky neexistují, mnoho archivních materiálů bylo zničeno během povodně roku 2002 a kritiky se psaly dosti omezeně, zřejmě jednoduše proto, že oblastní divadlo nebylo příliš v centru pozornosti. Navíc *Divadelní noviny*, které mi spolu s *Hudebními rozhledy* posloužily pro představu o výsledcích inscenací jako nejčastější prameny, v tomto období vůbec nevycházely. Jsem si vědoma jisté nedostatečnosti v tomto ohledu, nicméně se domnívám, že záměr této práce, kterým bylo život a kariéru Josefa Průdka popsat nikoli ohodnotit, to nepoznamenalo.

Na posledním místě, ne však důležitostí, bych se ráda vyjádřila ke spolupráci s Josefem Průdkem z lidského hlediska. Díky jeho vstřícnosti, ochotě a milému vystupování bylo psaní magisterské diplomové práce neobyčejně zajímavou a příjemnou zkušeností. Plně doufám a věřím, že se mu v současném i budoucím uměleckém i osobním počínání bude dařit minimálně tak jako doposud.

---

²²¹ ČERNÝ, Jiří, *SAD – Svět a divadlo*, ročník 13, číslo 3/2002, Praha: Divadelní obec, str. 101.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

KNIŽNÍ PUBLIKACE:

ČERNUŠÁK, Gracian, Dr. ŠTĚDRONĚ, Bohumír, Dr. NOVÁČEK, Zdenko, *Československý hudební slovník osob a institucí* (svazek druhý), Praha, Státní hudební nakladatelství, n. p., 1965.

HASAL, Petr, ONDRA, Jaroslav, PAVLOVÁ, Vladimíra, ŘIHOUT, František, *Otáčivé hlediště Český Krumlov – padesát let jedinečného divadla*, České Budějovice: Jihočeské divadlo, 2008.

MAŘÍKOVÁ, Bohuslava, LOUCKÁ, Marie, *Devadesát není sto*, Josef Průdek, České Budějovice: Kamil Mařík – Professional Publishing, 2009.

ŠÍP, Ladislav, *Pěvci před mikrofonem*, Praha, Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, n. p., 1960.

PERIODIKA:

Autor -ca- (zřejmě CANDRA, Zdeněk), *Hudební rozhledy*, ročník XXVI, číslo 11/1973, Praha: Společnost Hudební rozhledy.

Autor -ca- (nejspíše CANDRA, Zdeněk), *Hudební rozhledy*, ročník XXVII, číslo 11/1974, Praha: Společnost Hudební rozhledy.

Autor -jad- (zřejmě Jan Maria Dobrodinský), *Hudební rozhledy*, ročník XLVIII, číslo 1/1995, Praha: Společnost Hudební rozhledy.

Autor -js- (pravděpodobně Jitka Slavíková), *Hudební rozhledy*, ročník LIV, číslo 4/2001, Praha: Společnost Hudební rozhledy.

Autor -Ps-, *Hudební rozhledy*, ročník XXIX, číslo 6/1976, Praha: Společnost Hudební rozhledy.

BARANČICOVÁ, Svatava, *Hudební rozhledy*, ročník L, číslo 5/1997, Praha: Společnost Hudební rozhledy.

BARANČICOVÁ, Svatava, *Hudební rozhledy*, ročník L, číslo 6/1997, Praha: Společnost Hudební rozhledy.

BRABEC, Zbyněk, *Hudební rozhledy*, ročník LXI, číslo 1/2008, Praha: Společnost Hudební rozhledy.

CANDRA, Zdeněk, *Hudební rozhledy*, ročník XXII, číslo 22/1969, Praha: Společnost Hudební rozhledy.

CANDRA, Zdeněk, *Hudební rozhledy*, ročník XXVII, číslo 5/1974, Praha: Společnost Hudební rozhledy.

CANDRA, Zdeněk, *Hudební rozhledy*, ročník XXIX, číslo 2/1976, Praha: Společnost Hudební rozhledy.

ČERNÝ, Jiří, *SAD – Svět a divadlo*, ročník 13, číslo 3/2002, Praha: Divadelní obec.

DRÁPELOVÁ, Věra, *MF DNES* ze dne 8. června 1999, rubrika Kultura, Praha: MAFRA, a.s.

DRÁPELOVÁ, Věra, *MF DNES* ze dne 26. října 2000, rubrika Kultura, Praha: MAFRA, a. s.

ECKSTEIN, Pavel, *Hudební rozhledy*, ročník XXIV, číslo 4/1971, Praha: Společnost Hudební rozhledy.

HAVLÍKOVÁ, Helena, *Divadelní noviny*, ročník 3, číslo 18/1994, vyšlo 1. listopadu 1994, Praha: Společnost pro Divadelní noviny.

HAVLÍKOVÁ, Helena, *Divadelní noviny*, ročník 6, číslo 13/1997, vyšlo 24. června 1997, Praha: Společnost pro Divadelní noviny.

HERMAN, Josef, *Divadelní noviny*, ročník 3, číslo 3/1994, vyšlo 8. února 1994, Praha: Společnost pro Divadelní noviny.

HERMAN, Josef, *Divadelní noviny*, ročník 6, číslo 10/1997, vyšlo 13. května 1997, Praha: Společnost pro Divadelní noviny.

HERMAN, Josef, *Divadelní noviny*, ročník 8, číslo 13/1999, vyšlo 22. června 1999, Praha: Společnost pro Divadelní noviny.

HERMAN, Josef, *Divadelní noviny*, ročník 9, číslo 19/2000, vyšlo 14. listopadu 2000, Praha: Společnost pro Divadelní noviny.

HERMAN, Josef, *Hudební rozhledy*, ročník LV, číslo 4/2002, Praha: Společnost Hudební rozhledy.

HRDINOVÁ, Radmila, *Divadelní noviny*, ročník 3, číslo 22/1994, vyšlo 27. prosince 1994, Praha: Společnost pro Divadelní noviny.

KOŽÍKOVÁ, Alena, *Divadelní noviny*, ročník XIII, číslo 6/1969, vyšlo 19. 11. 1969, Praha: Společnost pro Divadelní noviny.

KRÁLÍK, Jan, *Hudební rozhledy*, ročník XLVII, číslo 2/1994, Praha: Společnost Hudební rozhledy.

Otáčivé hlediště Český Krumlov, propagační noviny, České Budějovice: Jihočeské divadlo, léto 2008.

PETRÁŠKOVÁ, Eva, *SAD – Svět a divadlo*, ročník 13, číslo 3/2002, Praha: Divadelní obec.

POSPÍŠIL, Vilém, *Hudební rozhledy*, ročník XXVI, číslo 3/1973, Praha: Společnost Hudební rozhledy.

POSPÍŠIL, Vilém, *Hudební rozhledy*, ročník XXVI, číslo 5/1973, Praha: Společnost Hudební rozhledy.

POSPÍŠIL, Vilém, *Hudební rozhledy*, ročník XXX, číslo 6/1977, Praha: Společnost Hudební rozhledy.

Ročenka Národního divadla, sezona 1995 – 1996, Praha: Národní divadlo, zpracovali pracovníci ústředního archivu ND, uměleckých správ jednotlivých souborů a personálního oddělení, odpovědný redaktor Zdeněk Staňkovský, ND 1996.

Ročenka Národního divadla, sezona 1996 – 1997, Praha: Národní divadlo, zpracovali pracovníci ústředního archivu ND, uměleckých správ jednotlivých souborů a personálního oddělení, odpovědný redaktor Zdeněk Staňkovský, ND 1997.

Ročenka Národního divadla, sezona 1997 – 1998, Praha: Národní divadlo, zpracovali pracovníci ústředního archivu ND, uměleckých správ jednotlivých souborů a personálního oddělení, odpovědný redaktor Zdeněk Staňkovský, ND 1998.

Ročenka Národního divadla, sezona 1998 – 1999, Praha: Národní divadlo, zpracovali pracovníci ústředního archivu ND, uměleckých správ jednotlivých souborů a personálního oddělení, odpovědný redaktor Zdeněk Staňkovský, ND 1998.

Ročenka Národního divadla, sezona 1999 – 2000, Josef Průdek: Slovo šéfa opery, Praha: Národní divadlo, zpracovali pracovníci ústředního archivu ND, uměleckých správ jednotlivých souborů a personálního oddělení, odpovědný redaktor Zdeněk Staňkovský, ND 2000.

Ročenka Národního divadla, sezona 2000 – 2001, Praha: Národní divadlo, zpracovali pracovníci ústředního archivu ND, uměleckých správ jednotlivých souborů a personálního oddělení, odpovědný redaktor Zdeněk Staňkovský, ND 2001.

SÍLOVÁ, Zuzana, *Divadelní noviny*, ročník 10, číslo 2/2001, vyšlo 23. ledna 2001, Praha: Společnost pro Divadelní noviny.

SOMEŠ, Jaroslav, *Hudební rozhledy*, ročník LII, číslo 8/1999, Praha: Společnost Hudební rozhledy.

ŠALDOVÁ, Lenka, *Divadelní noviny*, ročník 11, číslo 5/2002, vyšlo 5. března 2002, Praha: Společnost pro Divadelní noviny.

VONDROVICOVÁ, Kateřina, *Hudební rozhledy*, ročník L, číslo 7/1997, Praha: Společnost Hudební rozhledy.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE:

Archiv JD [online], České Budějovice: Jihočeské divadlo, [citováno 2010-01-23], dostupné z URL <<http://www.jihoceskedivadlo.cz/archiv>>

Archiv ND [online], Praha: Národní divadlo, [citováno 2010-01-23], dostupné z URL <http://archiv.narodni-divadlo.cz/>>

Archiv MF DNES [online], Praha: Národní divadlo, [citováno 2011-02-03], dostupné z URL <<http://mfdnes.newtonit.cz/default.asp?cache=7723598>>

Archiv OH, [online], České Budějovice: Otáčivé hlediště Český Krumlov, [citováno 2011-02-05], dostupné z URL <<http://www.otacivehlediste.cz/archiv/>>

Český hudební slovník osob a institucí [online], Brno: Centrum hudební lexikografie, [citováno 2010-12-06], dostupné z URL <<http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/>>

Festival českého hudebního divadla, [online], Praha: Jednota hudebního divadla, [citováno 2011-02-05], dostupné z URL <<http://www.divadlo.cz/jhd/cz/festival/>>

Ještě jsem tady – Eva Herrmannová [online], Praha: Česká televize, [citováno 2010-12-09], dostupné z URL <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1059542845-jeste-jsem-tady/206562253100001-eva-herrmannova/>>

Kritická noc (TV film), [online], Praha: Česko-Slovenská filmová database, [citováno 2011-02-05], dostupné z URL <<https://www.csfd.cz/film/222606-kriticka-noc/>>

Stanislava Součková [online], Jindřichův Hradec: Dagmar Blümllová, [citováno 2010-01-24], dostupné z URL <<http://www.stanislava-souckova.cz/>>

Živý odkaz Jana Kühna [online], Praha: Kühnův dětský sbor, [citováno 2010-12-06], dostupné z URL <<http://www.kuhnata.cz/odkaz-jana-kuhna.php>>

AUDIOVIZUÁLNÍ ZDROJE:

DVOŘÁK, Antonín, *Rusalka*, České Budějovice: Jihočeské divadlo, Otáčivé hlediště Český Krumlov, 2005, VHS nosič, archiv Josefa Průdka

FIBICH, Zdeněk, *Smrt Hippodamie*, Praha: Národní divadlo, 2000, VHS nosič, archiv Josefa Průdka

JANÁČEK, Leoš, *Její pastorkyňa*, Praha: Národní divadlo, 1997, VHS nosič, archiv Josefa Průdka

MOZART, Wolfgang Amadeus, *Figarova svatba*, Praha: Národní divadlo – Stavovské divadlo, 2002, DVD nosič, archiv Josefa Průdka

SMETANA, Bedřich, *Prodaná nevěsta*, Praha: Národní divadlo, 1999, DVD nosič, archiv Josefa Průdka

ROZHOVORY A KORESPONDENCE:

Elektronický dopis od Věry Průdkové ze dne 21. prosince 2010.

Elektronický dopis od Věry Průdkové ze dne 12. února 2011.

Rozhovor s Josefem Průdkem ze dne 14. ledna 2010.

Rozhovor s Josefem Průdkem ze dne 25. října 2010.

Rozhovor s Josefem Průdkem ze dne 22. listopadu 2010.

Rozhovor s Josefem Průdkem ze dne 30. března 2011.